

De mirabilibus Sacrae Scripturae

<https://hdl.handle.net/1874/304226>

De mirabilibus sac^e scripturæ

Prologus

Incipit prologus beati augustini aurelii hipponei
episcopi in libro de mirabilibus sacre scripture.

Venerantissimis urbiū et monasteriorum episcopis
et presbiteris maxime carthaginēsis. angustinus.
per omnia subiectus. optabilem in cristo salutem.
beatissimi dum adhuc viueret mei patris eusebii ad hoc opus
precepto constrictus. Adhortantibus etiam vobis cristianis
vel maxie veneratissimo magistro. imperii auctoritate compellente
tres de mirabilibus sacre scripture veteris ac noui testamēti
libros hystorica expositione quanta potui breuitate domino
annuete composui in quibus arrepti opis audacia iuuentiu
auctoritate excusabitur. **M**e etenim quis illis que dicebant
imparem esse conspexerā precipientiu tamen impericie cedere
et in aliam partem declinare non audebam certissime sciens
quod maior vindicta iussionū restigam inobediētem consequit̄
quod precepto obtemperantem cuiuscumque impto imparem operi
vituperanti non accusatio comittatur. plus namque periculi su
gens ionas propheta in marinis fluctibus repperit. quod accu
sationis. si quod videbatur impleteret. in sermonibus proprii sui
patentur quod metuit propheta quod altaris bethel. quod laboriosi
itineris famem et sitim ut sibi iustum fuerat nō perpetravit
inobediētie vindicta mortem ipsam paulo post in via satu
ratus inuenit. **J**eremias vero adhuc puer. nec litterarū doctri
nam nec virilis prudentie vigorem quādo a domino missus
est prophettare habuit: sed quod precepto obediuerat sciētiam quā
non habuerat accipere promeruit. **U**nde ego nō mee exigue
facultatis penuriam. sed precipientium prouidā aspicio aucto
ritatem. **Q**uoniam si in me igniculum aliquem lucis non cre
deretis nullo modo michi tam precipue operis ingeniosum

laborem iungeretis. In hīs voluminibus talis dispositionis ratio intenditur. **U**t primus de moysi penthateuco. **S**ecūsus de prophetis. **T**ercius de nouo testamento prenotetur. **C**ūcti vero laboris hoc magnopere intentio procurat in omnibus rebus in quib⁹ extra cotidianā administrationē aliquid sem̄ videt. nō nouā ibi deū facere naturā. sed ipsam quā in principio cōdidit gubernare ostendat. p̄terea etiā in hoc opere curauimus vt sepositis ad hoc figurarū intellectib⁹ rerū tm̄ modo gestarū rationē et ordinem cōponeremus. **Q**m̄ in hīs locis de quib⁹ hystorica narratione quedā tetigimus multiplex sensuū intellect⁹ habet si de ipso p̄ singula disputarem⁹ plurimos libros et logos. labor opis legentib⁹ preberemus. **S**ed hoc p̄cipue negligētius omittere. idcirco rati sumus. qm̄ quicūq; auctores. hec loca explanare curauerant misico allegoziarū intellectui. hoc est figurali expositioni que ī hīs reperta ē adheserūt. **H**oc aut̄ opus vtrū intereat an maneat in nostro pendet arbitrio. **A**b vno enim vestrū. i. bathano post patrem manchinanū. si quid intelligentie ab eo additi et ab altero vt credo salua opis eius vicem laborū causam suscepi. **A**b omnibus vero legentib⁹ vel lectoribus generatio nostra atq; peticio deplorat quatin⁹ ea que dicta sunt anteq̄ decursa intelligant occasione aliqua infastidiant.

Incipiunt capitula libri primi.

DE creatore et constitutione creaturarū et requie ab omni opere et quid mirabile et peccato hominum et angelorum.

Capitulum primū.

De rōnaliū naturarū dissili peccato et ignis creatiōe. **Ca. ij.**

De abel et enoch cōtinētib⁹ p̄matū ī iusticia hoīm. **Ca. iij.**

- D**e eo q̄ terrena tantū animalia ī diluuiō mortificata sunt
et quare aqua nō fuit maledicta et de ratione quare domin⁹
prius piscem non carnes comedit. **Ca. iij.**
- D**e animalibus que nec in terra tantum viuere nec in aqua
tantū possunt quō diluuiū euaserunt. **Ca. v.**
- D**e eruptione aquarū diluuij. vtrū fōtes ante fuerūt de catba
radis de pride de irrigatiōe egypti sine ymbre. **Ca. vi.**
- D**e recessu aquarū diluuij. de feris insularū de refluxu maris
de scientia hominis. **Ca. vii.**
- D**e cursu solis et lune in diluuiō. **Ca. viij.**
- D**e dispsione liguarū in. lxxij. et. lxx. discipulis. **Ca. ix.**
- D**e sodomitica vindicta. **Ca. x.**
- D**e vxore loth in statuā salis mutata. **Ca. xi.**
- D**e sara nonagenaria pariente filium. **Ca. xij.**
- D**e puteo quem vidit agar. **Ca. xij.**
- D**e ariete quē obtulit abrahā pro filio suo. **Ca. xiiij.**
- D**e iacob et ioseph quare vnus in terra pzomissionis. alter
in egypto sepelitur. **Ca. xv.**
- D**e moyse et rubo ī ozeb et ligno incōbustibili. **Ca. xvi.**
- D**e duobus signis. i. manu in sinū conuersionis et virga in
colubzū mutata. Idem. xi. secūdi libri. **Ca. xvij.**
- D**e aqua ī sāguinē versa et gñib⁹ sāguis et aque. **Ca. xvij.**
- D**e ceteris plagis egyptioz. **Ca. xix.**
- D**e recedente et siccato mari rubro. **Ca. xx.**
- D**e carmine consono filioz israhel. **Ca. xxi.**
- D**e aquis indulcatis ī marath et de aquis nubiū et virtute
virge moyli. **Ca. xxij.**
- D**e māna pluyente de celo quare dicat⁹ panis angeloz et quō
non in solo pane viuit homo sed in verbo dei. **Ca. xxij.**
- D**e petra percussa in ozeb et q̄ aqua in lapidē vertitur

exemplum in aliquibus piscibus vt cete.	Ca. xxiii.
De filiis moyli quare ducatu sacerdotij p̄uati sūt.	Ca. xxv.
De .xl. dierum ieiunio.	Ca. xxvi.
De populo postulante carnes in solitudine.	Ca. xxvii.
De ethiopissa vxoze moyli.	Ca. xxviii.
De thoze et dathan et abiron quare in igne consumpti et a terra absorbti.	Ca. xxix.
De plaga que descendit in populum quādo moyles fugit in tabernaculum quare in igne combusti.	Ca. xxx.
De virga aaron que fronduit.	Ca. xxxi.
De petra percussa bis in cades et quare moyles terram promissionis non intrauit.	Ca. xxxii.
De serpēte eneo et q̄ i p̄cepto dei tm̄ sal ⁹ ē dauid.	Ca. xxxiii.
De custodia dñi in igne et nube de balaam et asina eius et faciabile per sp̄m prophetante.	Ca. xxxiiii.
De moyse morte et virga quā portauit.	Ca. xxxv.

Incipiunt capitula libri secundi.

D e ihesu filio num et de siccato iordane in transitu populi ministerio angeloz.	Ca. i.
De calciamentis et vestibus filioz israhel.	Ca. ii.
De subuersiōe iericho et terremotu i passiōe xp̄i.	Ca. iii.
De solo et luna stantibus ad imperiū ihesu.	Ca. iiii.
De gedzone et duobus signis.	Ca. v.
De sampson in capilloz fortitudine.	Ca. vi.
De archa domini in terra philistinim capta et plagis quib ⁹ bethsamite percussi et de reductione arche in plaustro et q̄ dagon corruit coram archa.	Ca. vii.
De celi fragoze quo territi sunt alophili.	Ca. viii.

De vocibus et pluuijs qñ saul ordinatus est.	Ca. ix.
De saul prophetaute inter prophetas et quo spiritu prophetauit.	Ca. x.
De samuele suscitato a phitone et virga in serpentem mutata.	Ca. xi.
De percussione oze.	Ca. xii.
De dauid numerante populum.	Ca. xiii.
De duobus signis iuxta altare bethel.	Ca. xiiii.
De triu annoꝝ et. vi. mensium succitate et coꝝuo ministrāte helye.	Ca. xv.
De vidua pascente helyam in sarrepta sydonioꝝ et iezabel persequente.	Ca. xvi.
De mortuo vnico vidue filio quē suscitauit helyas.	Ca. xvii.
De holocausto in monte carmeli.	Ca. xviii.
De. xl. dierum ieiunio.	Ca. xix.
De igne descendente supra quinquagenarios.	Ca. xx.
De transeuntibus iordanē helya et helizeo.	Ca. xxi.
De ascensione helye.	Ca. xxii.
De virtutibus helizei.	Ca. xxiii.
De mundatione naamam.	Ca. xxiiii.
De amisso ferro in aqua et reuocato p lignū.	Ca. xxv.
De captitate populi et senacherib veniēte ī iudeā.	Ca. xxvi.
De infirmitate et signo ezechie regis iuda.	Ca. xxvii.
De captiuitate iudeoꝝ.	Ca. xxviii.
De danielle clarente in babilone.	Ca. xxix.
De tribus pueris qui ignis tormētum sine lesura euaserunt.	Ca. xxx.
De danielle quiescente in lacū leonum.	Ca. xxxi.
De esdra restituyente legem.	Ca. xxxii.
De bellis precipuis dñi auxilio pactis.	Ca. xxxiii.

Incipiunt capitula libri tercij.

- D**e visione zacharie et nativitate iohannis baptiste. Ca. i.
De incarnatione domini nostri ihesu xpi et natiuitate
ex maria virgine. Ca. ij.
De pastoribus quibus angeli natu infate denunciaverunt. Ca. iij.
De magis ab oriente et stella duce. Ca. iij.
De baptismo domini et spiritu sancto in habitaculum et
testimonio patris de filio suo supra mare. Ca. v.
De temptatione in heremo. et. xl. dieru ieiunio. Ca. vi.
De virtutibus euangelij vsq ad ambulationem supra
mare. Ca. viij.
De ambulante petro supra vndas. Ca. viij.
De ceteris virtutibus domini nostri ihesu xpi. Ca. ix.
De panibus et piscibus saturantibus milia populorum. Ca. x.
De visione in monte cum moysse et helya colloquentibus. Ca. xi.
De ceteris virtutibus euangelij. Ca. xij.
De lazaro et ceteris mortuis resuscitatis. Ca. xij.
De comprehensione domini per iuda traditorem. Ca. xij.
De corporibus sanctorum venientibus de monumentis post
resurrectionem domini. Ca. xv.
De cibo domini post resurrectionem. Ca. xvi.
De ascendente domino post in celum et descendente spiritu
sancto super apostolos. Ca. xvij.
De virtutibus petri specialiter. Ca. xvij.

Liber Primus

**Incipit liber primus beati augustini. De creatore et
cōstitutione creaturaz. et requie ab omni ope. et quid
mirabile et peccato hoīm et angeloz. Capittulū .i.**

Quoniam omnipotentis dei auxilio de mirabilibus
rerum in primis tractare sermo est unde
repetendum aptius et consumens videtur ex
ordium quod ab ipso rege omnium creatore de quo
sepe scriptura attestatur dicens. Qui facit
magna et inscrutabilia et mirabilia qui
bus non est numerus. Quorum omnium mirabilium velut prin
cipale quoddam fundamentum instituit quoniam omnes condidit
ex creaturis ex quo fecit. Eternus ergo et omnipotens creator
rerum trinus et indiuiduus semper manens sine ulla potentie
sue detrimento. solus sine tempore tunc talis precessit creaturas.
Ac deinde ut inmensam bonitatem ac potentiam et beniuolentiam
quas in se solo prius habuit etiam et per creaturas ostenderet
ex informi materia. quam ipse prius ex nichilo condidit ergo
omnes creature habent materiam cunctarum et inuisibilium rerum
hoc est sensibiliū et insensibilium intellectualium et intellectu
carerium species multiformes dimisit que ut libri geneseos
auctoritatem conformat per .vij. dierum alternationem affectum
fuisse monstratur ita ut in die .vij. cuncta consummasse que
ad institutionem pertinent creature firmissime declaratur. Sic
enim scribitur. Et consummauit deus omnia opera sua in die
.vij. et benedixit diem .vij. quod in ipso requieuit et ab omnibus
operibus suis. ex quo intelligit deum in die .vi. omnia perfe
cisse ut in die .vij. non a labore sed ab ope videtur cessasse.
Sed quod dominus ihesus iudeis de sabbati requie querentibus
respondit. Pater meus usque modo operatur et modo opor.

illū quidem die. vii. requieuisse credimus et vsq; modo opari non dubitamus. sed quemadmodū tunc consummasse et nunc operari idem deus intelligitur subtilius inuestigatur. in die et ei. vii. creature naturas p̄fecit. quas gubernare et nūc nō de finit in die. vii. requieuit ab ope creatiois. qui nūq̄ a gubernatiois regimine cessat. **T**ūc ergo creator nunc gubernator de⁹ intelligēd⁹ est. ac p̄ hec etiam si noui aliquid ī creaturis exoriri videamus non creare ibi nouam naturam. sed gubernare olim creaturam deus putandus sed est potens in gubernatione creature qui cōdidit. vt velut naturā nouam creare videat: cū additis nature finibus q̄b ī illa latebat depromit illa igitur inusitata gubernatione cum res per voluntatem potētiam gubernatoris ostendunt q̄b per efficaciam cotidiane amministrationis non faciunt in scripturis mirabilia memorantur. **S**ed de hīs mirabilibus latius post modum quando ad eoz loca venerimus disseremus hoc fixum interim p̄ma neat q̄b a simulachris naturaz creationibus in die septimo deus ab ope illo quieuit et nunc postmodum per omne tēp⁹ a creature totius gubernatione non cessat. **S**ed q̄uis p̄. vii. diez alternationem omnis īstituta fuisse creatura prohibet non tamen hic dierū alternatio per spatium temporis intelligitur. sed in hīs operum vicissitudo declaratur. **D**ius nāq; hystorie narrator diuisit in sermone q̄b deus nō diuisit opis perfectione. **S**imul enim cuncta que condidit deus creauit. dum vna voluntate multiplicem omnium specierum varietatem fieri disposuit qua voluntate vna omnia simul sine tempore esse fecit que ab ipso ortu suo per tēpus dispensare non desinit. **I**n hac igitur rez omnium primo spiritualis creatura et inuisibilis originaliter et deinde ne q̄b interius erat hoc exterius non esset. ideo ī corporibus etiam corporalis et

5
Præmissus

visibilis creatura fieri cepit in qua utiq; principali rerū vni
uersalium generaliq; diuisione duas res rationales. vnā in
spūali alteram in corporali iſtituit creator naturas angeloꝝ
videlicet et hoīm. **Q**uibus pro vt naturarum diuina expetit
etiam hītationū loca construxit. celum namq; angelis terram
hoīb; preſtitit. quibus iſtitutis. vtriuſq; nature peccatū
angelozum ſcilicet et hominum conſequit̄. ſed mandati tranſ
greſſio que in hominibus facta erat libri geneſeos hystozia
narrat. **Q**ueſtionē vero. nō intuentibus minimam p̄ſtat qua
cauſa angeloꝝ delictum ſcripture testimonijs qualiter factū
eſt reticet̄. **Q**uamuis namq; ſub potentiam babilonici regis
illius angelico ruine verba per pꝛophetam declaratur dicētē
ſedebo in montem teſtamenti ī lateribus aquilonis aſcendā
ſuper altitudinem nubium et edificabo thronum meum ad
aquilonem et ero ſimilis altiſſimo. **H**oc de rege babilonis.
hystozica expoſitiōe facillime poteſt intelligi niſi figurali ex
poſitione de corpore ad capi verba per allegoziam trāſſerāt̄
Unde aſſumpta quomodo in hoc non diſſoluitur. dicit hysto
rialiter in ipſo euangelio: cauſa ruine et ſententie et vīdīcta
non manifeſtat̄ niſi forte vt ceteri exiſtimant oziginale illiꝝ
peccatum in ſeductione hominis per ſerpentem eſſe aliquis
dicat per quem et ſententiam animaduerſionis acceperunt
dicente domino maledictus. tu inter omnia animantia vel
beſtias terre: ſuper pectus tuum gradieris et terram comedes
omnibus dieb; vite tue. **S**ed abſit hoc vt ſentiamus ange
lum poſſe ſuadere homini peccatum in terra niſi pꝛius ipſe
peccaret in celo dicente domino. **V**idi ſathanam ſicut fulgur
de celo cadentē vnde enim potuiſſet et ipſe inuidere felicitatē
humanam niſi pꝛius amiſſet bēitudinem pꝛimam. non ſolū
igitur peccatū hominis pꝛeceſſiſſe dyabolica ruina credenda

est. sed etiam perfectionem creaturarum illarum que in die. vii
facta est.

De rationalium naturarum dissimili peccato
et ignis creatione. Capitulum. ij.

Dampnandis in nouissimo die dño pronuntiante dicit
Discedite a me maledicti in ignem eternum quem pre
parauit pater meus dyabolo et angelis eius. Quando ergo p̄
paratus est ille ignis i perfectione creaturarum omnium nisi
forte dicamus post sexti diei perfectionem deum aliquid cre
asse qđ absit ne mendacem scripturam ymmo nos ipsos faci
amus. cui ergo carere in illa creaturaz conditione preparat⁹
est. conditione preparatum est illius peccatum originaliter
illas creaturas precessit quoniã vt scriptura inquit ab inicio
mendax ē et in veritate non stetit. Restat ergo vt ruina an
gelica qua causa a Domino tacita est. exponamus dum illū
creaturarum dei pzincipium angelum cecidisse non ambiga⁹
angelicū vero vulnus ver⁹ medicus qualiter factum sit iudi
care noluit. Dū illud postea curare non destinauit et qualiter
sit ei edius per sententiam vindicte reticuit quem per peni
tentiam nullo modo reuocauit. peccatum vero hominis quō
factum fuerat profert̄ ipsum qđ quandoq; promoreri veniam
non desperatur et qualiter ei edus sit homo iudicare deus ma
luit quem ad statum pzistinum i nouissimo iterum reuocauit
Et quomodo animaduersionis sententiam accepit non occul
tauit a quo alteri p̄ clementie sue veniã satisfactionē accipe
non recusauit. Hanc ergo differentiam in hominibus et an
gelis apostolus considerans ait. Non ei angelos. sed abrahe
semen apprehendit deus. Cum enim creator clemens et mise
ricors in summa illa et icommutabili dei patris manens s̄ bā

Primus

in serui formam semetipsum exinanire voluit nō angelicam naturam. sed humanam apprehendit. Sed et in hoc questio nascitur cum deus angelis peccantibus non pepercit et cum peccati hoīm per assumptionem humane carnis veniam relaxauit quare ergo inueniabili vindicta summus angelus ē percussus. cum peccans et mandatū sui conditoris homo trasgrediens. Denialiter postmodum ad penitentiam reuocat⁹ iohanne et domino et petro clamantibus penitentiam agite appropinquabit regnum celorum. Angelus ergo in summo honozis sui ordine constitutus imutationem ad excellētiozē statum nō habuit nisi per contemplationem sui creatoris cōfirmatus in eo statu permaneret vbi conditus fuit et idcirco prolapsus iterū reuocari minime potuit qui de sublimissimo sui ordinis statu proruit. Homo vero adhuc in terra positus generandi officio destinatus cibozumq; sui deputatus mutationem sublimiozem et meliozem spiritualemq; vitam sine morte reciperet si quam diu in hac conuersione positus esset in mandati custodia permaneret. hunc anteq̄ ad statum veniret sublimiozem delictum subripuit et ideo de inferiori illo .i. immortalitate sui corporis confestim ruit. dicente domino terra es et in terram ibis. Clementia ergo conditoris homo ad illam beatitudinē ad quam peccans non puenit per passionem domini reuocatur. qui si inde cecidisset sicut angelus numq̄ reuocaretur. quoniā ad illum ordinem. i. immortalitē sui corporis numq̄ peruenit iterum nisi peracta omni morte. Illa btitudo ad quā reuocamur per resurrectionem restaurabitur non ad illū tamen ordinem aut ad statum vnde prim⁹ homo ceciderat. sed ad illum sublimiozem quē sperauit. restitutio fiet. dicēte dño. Erūt sicut āgeli dei in celo. Propterea q; ad cumulum dyabolici peccati illud accidit q; statū postq̄

peccauit foueam desperationis incurrit si enim de suo delicto habere veniam non desperasset num p consentienti sibi homi dampnum salutis sue procuraret. **Q**ui enim de piori peccato hre veniam desiderat nullo modo augmentare aliud pparat **P**er hanc ergo non solum sibimetipsi foueam perditionis inuenit sed etiam peccanti hoi per se causa perditionis extitit **H**oc autem ad leuigandum hominis delictum occurrit quod non solum per semetipsum mandati transgressionem reperit sed serpentine suasioni consensit. verum etiam aliam creaturam rationabile i dei offensam non induxit ac per hoc facili9 penitentie ianuam adinuenit aptam quam qui non ingress9 fuerat dampno perpetue vite subiacebit. **Q**ui vero per penitentiā peccata dilui āgelice felicitatis consoz in eternū erit

**De abel et enoch continentibus primatum
in iusticia hominum. Capittulum. iij.**

Quod autem ab ipso humani generis per peccatum originale primordio hoies promereri veniam deus oñderet paucos homines elegit quibus noticiam sue amicitie demonstraret quos processu tps paulatim plures vsqz sue presentie visitaret aduentum: quousqz in aduentu suo omne genus humanū per totum orbem illuminaret ex quibus paucis prim9 abel tocius humane iusticie princeps et post hunc enoch in signissim9 ante diluuium eligitur quibus summa iusticie in inicio ipso mundi et fine committitur. **U**nus enim statim in iusticie sue inicio i ipso etiam mundi principio sanguinis sui et tripudio coronatus martirio arripitur: alter adhuc sine morte in testimonium nouissimi temporis reseruāt. **S**ed hic abel domin9 ihesus cristus dixit primatum iusticie hominū

Primus

7

comisit ita inquit: a sanguine abel iusti vsq; ad sanguinem zacharie et non addidit iusti: hereditatem iusticie abel tenere no zachariam ondit sicut etiā in geneologia saluatoris scribitur. Jesse autem genuit dauid regem. dauid autem rex genuit salomonem cui no additur regem. cum salomon pris regnum non teneret manus imperium. **Sed** ex hoc intelligi patris sui dauid regnum salomon hereditario iure possidere et ad dauid honoz regni plus ptinere q; primus ex illa generatione regnum optinuit sicut et abel in iusticia hominum primatum tenuit q; primus in terra iustus fieri cepit. vnde quasi hereditario iure patrum succedunt. **Sic** omnes iusti. vestigia abel in cunctis iusticie partibus capiunt. **Sed** ista inuestigatione recte incitatus aliquis fortasse interrogabit. **Cur** ergo inquit dum abel iusticie primatum tenuit. non hunc deus sine morte ad testimonium nouissimi temporis seruauit vt in mundi fine ipse doctor existeret veritatis qui in principio erat auctor perfecti operis. attamen respōsioni congrue obuiare poterit qui iusticiam in tribus partibus costare nouit. **Tota** enī iusticia hec est uirginitas sacerdotiū et martyrium que triplex iusticia in abel fuit primo qui et munera deo placita obtulit pro sapiētia generis i spe seculo non dereliquit et martiriū coronam sanguinis effusione promeruit. **Si** igit largioze tpe vt enoch abel maeret sine vlla dubitatione coniugium miret. quippe qui in tpe illius legis uiueret que dixit. **Crescite** et multiplicamini et implete terrā et si illud mandatum expleret pro certo nequaquam uirgo esset et si illū deus sine morte seruaret martiriū primatum nequaquam acciperet. **Recte** igitur competebat vt qui primus in terra iustus eligitur in eo tocius iusticie forma seruaretur: cuique primo in. hominibus post delictum gestare figuram

conceditur saluatoris qui virgo et caput et sacerdos et martyr esse videtur. Enoch vero sine morte. totius p pene seculi tempus remotus ab hominum conuersatione custoditur vt i eo qualiter homines. s. non peccarent generata prole comutarentur in vitam spiritualem sine morte onderetur sed licet longo seruatus tpe adhuc viuit mortis tamen debitum quod omnes in adam sumpsimus vitare non poterit. **Certe in hoc etiam illud occurrit vn scribēdi occasio sumpta videt quare circa naturam extra humani eui metas huius vita longo ad modum tempore ostendit. Attamen in hoc non noua natura vni homini gignitur. sed pristina et generalis oim hominū gubernatur. Insitum enim omnium hominum in prima conditione geneseos libri hystoriam considerantibus esse apparet vt non solum longo tempore sed etiam perpetuo viueret nisi peccati aculeo mors nature metas exterminaret.**

De eo q̄ terrena tm̄ animalia in diluuiio mortificata sunt et quare aqua non fuit maledicta et de ratione quare dñs prius pisce nō carnes comedit. Ca. iij.

R de processu temporis hominibus post originale peccatum per propria studia in dei offensam procedentibus et in obliuionem sui conditoris decidentibus cum in nozme peccatum gradi corporis mole gygantes essent exorti totius terre facimus. aquis diluere parat. et viro perfecto in genere suo reperto noe videlicet ianeth filio misterium consilij sui solo insinuat ei q̄ archam per longi temporis spacium fabricare commendat vt vel ille per hoc perfectum morte imminente cum domo sua liberaretur vel videntes et imminēs exicium pertimescentes ad delictorū plenitudinem reuocarentur. **Sed**

illa contumaciter et negligenter iudicio contempto ex inspe-
rato tempore deus offensus ad comune totius orbis excidium
aqua vniuersa terre spacia pariter obtexit eis exceptis que
archa clauferat cuncta que in terra tantum inuenire possunt
homines et cetera animantia ab ipso celo aqua cōducta dele-
uit sed vniuersa que in aquis viuere possunt plaga illa non
tetigit terrena tm̄ animalia mortificauit quo in loco astute
querentibus absolutione indigens questio subuenit. **Quam**
obrem. terrena animalia humane vindicte plusquā aquatica
succumbunt. quorum nec plura peccantium gesta subueniūt
In peccato tamen primi hoīnis terra de qua gustauerat statim
maledicitur per diuinum namq; oraculum ita infertur ma-
ledicta terra in opere tuo et reliqua . **Quam** in re notādum
ipsa animalia que maledicta in terram manducauerūt exptia
maledictionis esse non posse presertim cum terra cum suis ani-
malibus maledicta erit. **I**terum ergo adhuc alia questio suc-
currit quare deus etiam in aquis in ade maledicto non male-
dixit. cui facillime rñdetur q̄ non aquam contra interdictum
domini bibit. **S**ed de terre fructu homo comedit: exceptis q̄
hīs rationibus aquis a maledicto ade deus pepercerat qm̄
per aquam diluere maledictionem illam parauerat q̄ in di-
luuio factum et tunc per baptismum intelligit̄ nam in aqua
et spiritu cuncta humana corpalia et spiritualia purgantur:
aquatilia enim cum maledicto vindicte non succubunt quia
in maledictionis participatione non sunt ac per hoc et dñs
cum mortis humane maledictum resurgendo deposuerat non
terrestrium. sed aquatiliū carnem animalium comedebat
cum ad confirmationem resurrectionis coram discipulis pisci
assu partem et fauum mellis manducauit.

De animalibus que nec in terra tantum vivere nec in aqua
tantum possunt quomodo diluuium euaserunt. Capit. v.

De animalibus quibus que nec in terra tantum nec in aqua tantum vivere possunt questio vertitur. quo modo diluuium euaserunt quales sunt littere lodra et mozini et multa animalium genera que in aquis escarum suarum victum requirunt. sed in arena dormiunt et nutriuntur et requiescunt. Si ergo archa induerentur sine aquarum adiumento vivere non possent et si extra archam remanerent aquis vniuersa tegentibus. vbi requiescerent quomodo haberent. De his igitur ut supra dixi questio conuertitur. vtrum per virtutem suam interius earum naturarum donec diluuium transiret deus temperavit ut aut humore tantum. aut in arida tantum tunc vita esse potuerit. Sed cum noe tamen domo sua per virtutem per archam seruare voluerat qualiter hoc per virtutem nisi per archam seruare voluerat qualiter hoc custodire per virtutem vellet. an his alicubi scopulorum aliqua refugia esse poterant. Sed etiam illa quomodo subueniunt dum omnes montes quibus XII. cubitis altior fuit aqua tegeret an etiam in archa foris requies his esse aliqua: valebat quod a crescentis cubitis longitudinis et altitudinis ita cubitis in unum cubitum. vndique contrarium latum et stabile spacium faciebat ut quod intus manentes siue pariter conseruaret etiam per profundum piculum vel vagitantibus refugium foret.

De eruptione aquarum diluuii. vtrum fontes an fuerunt de catha
ractis de pride de irrigatione egypti sine ymbre. Ca. vi.

De eruptione aquarum diluuii ita refertur. Rupti sunt omnes fontes abyssi magne et catharactae celi apte sunt

et facta est pluuia. xl. diebus et. xl. noctibus. postea subiferē
clausi sunt fōtes abyssi et prohibite sunt pluuie de celo: hui⁹
rei difficultatem fixa sententia explanare scientie nostre par
uitate prohibemur. **Verumptamē** in hīs magistrozum quid
intentio potuit excogitare indifferenti sermone proferamus
nulli ex diuersis opinionibus certiozem tribuentes auctori
tatem. et de quibus narrationibus de singulis electionibus
arbitrium probandi et reprobandi concedimus libertatem.
Emis enim de fontibus vtz ante diluuiū fuerunt inquisitio
profertur. de quibus nulla in principio creature certa diffi
nitio vtz facti an non facti sunt ostenditur nisi q̄ fons vn⁹
ascendens de terra et diuisus in quatuor capita regiones irri
gabat. nisi forte de illo fonte ceteros per totum terre spaciū
ebullire etiam tunc aliquis dicat et propter quozum omniū
singulatim assignationem originalis illius magni fontis cō
memoratio sufficeret an etiam ante diluuiū non erant donec
illa aquarum habūdātissima eruptione vniuersozum fontiu
vene vbi ante non fuerint q̄ etiam sepe fieri nunc cernim⁹
eruperent. attñ non de fontibus terre sed de fontibus abyssi
dicitur et erupte sunt abyssi. **Sed** hoc generaliter de fontib⁹
potest sentiri. **Vnde** enim terra potuisset habere nisi subia
cēte abyssō per occultos meatus fontium venas susciperet et
idcirco abyssi fontes et terre fontes possunt nominari. **Sed**
qui hoc ita sentiunt. **Quid** dicent ī eo q̄ paulo post consum
mata. xl. diez inundatione subinfertur et clausi sunt fontes
abyssi magne et prohibite sunt pluuie de celo si fontes illi
qui tunc per terras fluunt in diluuiō aperti sunt. **Quomodo**
iterum clausi pronunciantur et nisi nō omnes fōtes clausos
esse denuncient preter eos tantūmodo per quos exitus hui⁹
adit⁹ ministrabatur. **Verum** etiam hoc pro tempe solummō

dictum esse est confirmant. fontes enim qui clausi erant cū
 illa insolens eruptio prohiberetur. **P**ostea apertos fuisse se
 quens ratio pronūciat dum aque ibāt et reuertebantur quo
 ergo reuertebant nisi vnde venerant: per fontes igit aptos
 aque eruperant qui postquā vt cessaret eruptio clausi erant.
Bed cum iterum aqua reuocaretur etiam fontes qui clausi
 fuerant referantur aque enim que clausis ianuis venire nō
 poterant quomodo retro nisi apertis aditis reintrabant. **D**e
 eo autem quod dicitur et catharactae celi aperte sunt et facta
 est pluuia nō minozi diligentia indigens quomodo diuersis
 in quisi toz sentencijs ventilata dinoscitur. **Q**uibusdā namqz
 placet vt iste catharactae ī nubibus aperte fuisse putent que
 sepe celi nomine per scripturas diuinas nūcupantur. quomō
 est illud. et celi dabunt nubem et terra dabit fructum suum
 et panem celi dedit eis et possunt aues celi habitare et volu
 cres celi nidos habent vbi requiescunt. catharactas ergo in
 celo et ī nubibus videlicet vt pluuia veniret illi predicti essi
 mant quemadmodum etiam nunc tale ministeriū per nubes
 fieri totus mundus ambigit sed tūc catharactas aptas scrip
 tura sancta memorat quod solito plus igens effusio pluuialis
 facta erat. **C**eteri vero istas catharactas in summo illo firma
 mento qz vt diuident inter aquas et aquas deus in princi
 pio fecerat factas plus fuisse dicunt qui dum illas aquas
 factas supra firmamentum posuerat ad tale ministerium pre
 parasse dicunt et in hac conditione et supioris et inferioris
 aque sacri baptismatis ministerium figurali expositione in
 spiciūt dum per celestē pluuiam spiritum sanctum per abyssi
 vidam aquam baptismatis intelligunt vt sicut aqua supior
 et inferior proprie vite mundi peccamina diluerit sic spiritus
 sanctus et aqua nostre vite prioris delicta remittit. sed dum

in hoc opere intellectum ponitur rerum gestarum quam figuralem
 expoem assumpsimus quod ad rem partem pertinet prosequamur.
Hij ergo qui firmamenti aquas ad diluuium venire ponunt
 etiam ante diluuium pluuias in mundo non estimant occasione
 illius qui post diluuium in nubibus est constitutus domini
 arcus in hac estimationem ducti ex ipsarum natura creaturarum
 inuestigantes quod nulla serena ante diluuium pluuiam fieret.
 prius .i. arcus ille in nubibus serenis apparet qui per solem
 semper et humectas serenas que nubes efficitur et non a sole
 tantum fieri. sed etiam per lunam aliquotiens in serenis nubibus
 videtur. poterat ergo ipsa mundi nuper creati prima etas sine
 vlla turbulenti aeris mutationibus et pluuijs per matutinum
 et vespertinum rorem aliud in ipsa sua fortitudine sicut homines
 longeuos et sanitate corporum alacres habuerat ita et mun-
 dus ipse nullis adhuc perturbationibus agitatus aptos nas-
 centibus ferens fructus consisteret et a secunda etate sicut tur-
 bulentis moribus ita turbidis rerum tempestatibus viuere et
 vigere inciperet quemadmodum in terra egypti etiam nunc ne-
 qua pro nubium ymbribus sed terre ipsius sudore et aeris com-
 ditate et nyli fluminis incrementis fouetur. **S**ed hec inuesti-
 gatio qualiter accipienda sit pro certo eruditi et catholici viri
 videant.

¶ De recessu aquarum diluuii de feris insularum de
 refluxu maris de scientia hominis. ¶ Capit. vii.

Iterum de recessu aquarum diluuii quid docti et inge-
 niosi magistri sentiunt sine vlla nostre auctoritatis pre-
 sumptione proferamus vbi nodosa questio studiosis mentibus
 ostenditur. **S**i aliquem locum vacuum reliquerat cum terre
 spacium tale habuerant quando recesserant quid implebant

De qua mansione in illis aquis de catharactis celi defluerunt bina magistroꝝ estimatio est. aut enim vt nonnulli estimant per easdem catharactas reuocantur et quemadmodum de mari aride nubes lymphaticos ymbres consuescunt contrahere ita superni illius firmamenti spaciū quod aquas emiserat de nubibus posset reuocare aque enim inquit scriptura ibant et decrescebant. **Q**uo igitur ibant nisi vnde venerant. si igitur de excello illo firmamento iuxta quorundam estimationem vt diximus aque desuper fluxissent et spaciū quod occupabant dimiserunt si illuc reuocate. illud mix si eadem que deseruerat spacia complebat vel certe si de nubibus eadem nymboꝝ copia fuisse monstrata conceditur. quid intelligentibus mentibus repugnat si ad nubes iterum ipsi retrosum necerentur quemadmodum in cotidiana rerum administratione fieri cernitur vt pluuia de nubibus immissa et resumpta videatur. **C**eterum quoque qui huiusmodi diluuium esse non permittunt de recessu aquarum aliter. aliter sentiunt. ipsi enim cum aquarum diffusionem de firmamento factam pronunciant in nubes tamen tantummodo eos redire confirmant. **E**t superfluum id quod aqua desuper fluens prebuerat etiam nunc per omne tempus turbulētās aeris motus et emisperias diuersas in nubibus gignit quod reciprocis imutationibus idem aer nubilosus nunc in inferiores partes mundi hoc est terram et mare dimisit nunc de huiusdem mari. scilicet et terra recolligit quomodo in pectore humano alicuius reciprocis mutationibus eodem modo quo dimittitur tantum iterum exigitur vt resumatur. in huiusmodi autem quamlibet diuersis opinionibus et magistroꝝ pluribus ambagibus hoc animo fixum accipimus quod aquarum quodcumque desuper venerat vt terra aquis nudaretur ventus lambebat. sic enim scribitur. imisit dominus ventum super terram et imminute sunt aque. vtrū

Primus

vero in nubis ventus lymphata equora colligant an illa signi firmamenti spaciū resumpserat pro certo eruditi viderūt aque autē ille que abyssi fontibus disruptis largiter deduxerunt. per easdem vias. vnde venerāt rursus dominico iussu remeabant. **B**ed et nobis cōmunis questio in hīs renascitur que in reliquis videbant. **S**i quando inundauerant aliq̄ spaciū relinquebant. **C**eteri hanc questionē deserunt quod mare tunc dei iussu de suo modo consueto per illozū fontiu apertionem crescite et vltra metas suas inundatione insolita per cuncta terre spacia transfundare poterat et in se iterum q̄ amiserat resumere vel etiam in spaciū terre deportare q̄ ad inferiores aquas ptinebat. **Q**ue terra semp suppositas lymphas nisi de fontibus assumere et in semetipsum redigere consuecit nō cōtra consuetudinē videmus etiam per aquas res in maius crescere nec contra naturā terre est suppositos humozes semper consumere presertim cum hoc in potestate etiam sanctis suis tribuit quemadmodū helye helyseo dedit inuidulas maria q̄ extra terminos antiquos crescere cōsuecunt et terrarum spacia diminuunt atq̄ prescindunt sicut et senes nostro adhuc tempore viuentes vidisse se confirmāt vnde etiā insulas que ab iūcio cōditi orbis vt multi affirmāt non fuerāt processu tēpus faciunt. dū propinqua promōtozia marinis finibus a continenti terra diuidunt per quod intelligitur q̄ ille que fere insularum orbibus includunt non humana diligentia deuectē. sed in illa diuisione insularum a contingenti terra reperti esse probantur. **Q**uis enim verbi grā lupos seruos et siluaticos porcos et vulpes taxoēs et lepulos et sesquinolos ī hyberniam deueberet vel qualiter si tunc domestica manum portantis ita effugarāt vt omnia genera per siluas nūc oberrare videant. **B**ed nonnulli auctores

Liber

genus hoc bestiarum ferarum animalium ipsam terram gignere dicunt qui animalia que insimul includuntur. non ex archa sed ex ipsa terra procreata esse existimant hanc vero putationem earumdem quibus diximus de recessu aquarum diluuii et si aliquis acceptam et sufficientem esse crediderit nostris tamen adhuc mentibus illa questio innouata resideret. **C**otidianis etenim inundationibus et recessibus oceanii et hec semper questio renascitur quem admodum hanc inundationem. **U**n venit aut quo recedit nescimus. **I**ta etiam recessum diluuii ignoramus hec namque cotidiana inundatio bis a tempore ad tempus per horas .xxiiiij. semper peragitur et per alternas ebdomadas ledonis et malme vicissitudo committatur. **S**ed ledon sex horas inundationis et totidem recessus habet. malma vero gradis per quinqz horas ebullit et per .vij. horas littozū dorsa redetegit. **Q**ue tantam concordiam cum luna ostendit. ut antequam luna nascatur tribus diebus et .vij. horis semper incipiat et post nascentis lune principia alios tres dies et .vij. horas consuevit habere aliter et ante plenilunium. iij. diebus et .xij. horis incipit et post totidem temporis cursus sui termini consumit. **S**ex vero vniuscuiusque temporis malmas veris. s. et estatis atumpni et hyemis secundum lunarem supputationem. hoc est simul omnes .xxiiiij. vnusquisque communis annis habet exceptis videlicet ebolismis qui .xxvi. malmas retinet et vniuscuiusque de predictis temporibus medie due videlicet equinoxiales et alie quoniam vel nox cursus sui termini consumit. **S**olito validior ac inundatione altior fieri consuevit. interpositis vero spatiis itez tantumdem semper ledon intermittit ac vero rationalis huius perseverantie inundatio que recedit mentibus nostris occultata est non minorem perfectum nescientibus properat non qui veram sapientiam cupit ad eternum

Primum

regnum vbi nulla et ignota. festinare contendat et interim cum insigni gentium magistro dicat experte ignoscimus et experte prophetamus. **E**tenim omnes res quas possidemus experte vix nouimus terre superficies in qua laboramus ali mur viuimus sustentamur nostris apparet obtutibus. **S**ed tñ quomodo sustentatur adhuc ignoram? sol in ministeriũ nre necessitatis per diem traditur. **S**ed qualiter i nocte perfectũ exequitur a vestra scientia occultatur. lune. xij. diebus crescentis et totidem tempore decrescentis totius vicissitudinis causas quis itelligere sufficeret maris iundatis tumozes considerare permittimur **S**ed recedentis intelligentia priuamur i nobis ipsis diem nostre natiuitatis scimus et imoramur die mortis quando veniet cum certe ventura nescimus. res etiã corporales quas videmus experte tantũ considerare possum? ex parte ergo cognoscimus quam diu in hoc seculo sumus. **S**ed si ad illam lucem patris luminum venerimus nichil in creaturis erit qd nesciamus. at vero vt nostrũ sequamur propositum in isto diluuij tam magno videri creaturis miraculo nichil contra naturam factum esse ostenditur quoniam qd nil qd dicimus in creaturarum prima conditione nõ fecerat sup inductũ esse videt nisi qd solito habũdantioz maris copia et ymbriũ ducta cõgregatur nil in hñs auctoritate firmauerim vt in defensione contẽpnosus sim. **E**t si quid alterius igenio forte meliori intelligentia hozum surrexerit hoc meo igeni olo forsitan complacabit. ego enim qd in hoc magistrorũ quorumq; eruditio contulit litteris hñs intimaui. **I**n quibus si quid viciosum et minus sane intentionis apparet non illozũ sed mea titubauit intentio.

De cursu solis et lune in diluuiõ. Ca. viij.

DE termini cursu solis et lune in diluuiō q̄uis famosa plurimorum mentes quādo pulsat nichil ī luminariū aut siderum consuetis ministracionibus diluuiū commutasse ipsius anni quo diluuium est factum cursus manifestat. Noe enim sc̄di vicesima septime die mēsis cum vniuersis que ad deū ptinebāt archā itrauit. l. p̄ dies mense. vii. vicesimo. vii die mēsis in mōtibus armenie eadem archa requieuit p̄tia die decimi cacumina montium apparuerunt et p̄tima die mēsis p̄tini aque minute sunt atq̄ euoluto anni circulo mense secundo. xxvii. die mēsis arefacta conspicitur qua die domi iussu noe cum omni domo sua de archa egressus ē. Ex quib̄ iudicijs manifestissime oñdit̄ q̄ in h̄is que anni circulum p̄agendi pertinebant in luminarium ministracionibus dierū ac noctium plenitudine decursa nichil dicere videtur. Si enī luminarium solis scilicet et lune cursus in aliquo titubaret dierum ac noctium p̄mitudo viciscitudo et deinde totus āni circulus impeditus apparet. Dum vero nullo modo turbatus in se anni circulus reuertitur. manifestū est q̄ in anno p̄cedente luminarium cursus non turbatur.

De disp̄sione linguaz in. lxx. duas et. lxx. discipulis. Ca. ix.

In generali totius orbis purgatione per aquam deo gubernante perfecta atq̄ aquis iterum terra eodem iussu relecta egressa archa noe solius tūc iusti p̄osapia toti⁹ mūdi partes per completiui cito succreuit. Sed anteq̄ in omnes terras essent diuisi impia cunctorum mentibus et superba cogitatio subripit vt in comune magnificare nomen suum dei creatoris per excellentissime terris ad celum vsq̄ ad edificationem discernent et in memoria posteritatis per omnes

Primus

postea gubernationes et totius seculi tempus in debili cunctarum
 preconio celebros forent. **H**ed hac temeritate et superbia per
 presumptione cursum deus offensus per totius generis com-
 munem culpam individua omni strage quod hominibus nuper
 erat expertus presertim cum nullus expertus est iustus qui
 redius esse totam funditus gentem delere noluit. verumpten-
 cum illud usque tempus esset unius lingue cunctus populus
 uniuersorum qui ad tale opus venerat linguas in diuersa ver-
 ba dimisit. s. ut rectissimo iusti arbitrio iudicio qui alto sup-
 bie timore membro contempserat in fragilissime substantie sue
 modo sermonis utique pena sentiebat et hic non ipsis tantum prius
 quod euenerat flebat sed per omnes filiorum propagines talis
 vindicte conditio pertranseat ut qui eterna sibi posteritatis
 famam quererent mansuram in illis posteritatibus ipsius pre-
 sumptionis per uniuersa uentura seculi tempore. animaduersione
 inuenirent post quod hic linguarum diuisio dei dispensatione eue-
 nerat ut diuinarum scripturarum ministerium usque ad matuz
 tempus unius electi ex multis populi lingua custodiret donec
 prefinito tempore quando uniuersis gentibus sacramentum
 sue dispensationis aperire uoluit spiritum sanctum de excelso
 omnium scientiam asserentem eiusdem sacramenti preordinatis
 ministris transmisit qui dei magnalia ad illud usque ad unam
 linguam continuant uelut ad consecrationem omnium linguarum
 in ipso primo aduentu per angelos predicabat. **H**ic enim illi
 quos de uniuersis gentibus uelut ad huius rei comprobati-
 onem iherusalem tunc patris colligerat deus dicebant audi-
 uimus eos linguis nostris loquentis magnalia dei. **H**ic apos-
 tolica humilitas spiritus sancti munere colligebat quod superbe
 presumptionis et uane glorie cupido disperserat. linguas autem
 illas. lxxij. esse apostoli auctores consentiunt quas in edificatione

turris illius in terra sennari que nunc est et dominus .lxx. duos discipulos exceptis illis p̄arijs apostolis elegisse sermone euangelij refertur p̄ quos postea in omnes gentes idē euangelium p̄dicaretur ī quorum figuratione etiam spiritus moysi etiam in .lxx. sermones distribuitur alijs duos qui in castris refederant baldach videlicet et modach eius spiritus prophetie donum cōdonatur. Quorum quasi hereditarij successores ad p̄tholomeum philadelphum alexandrie regem a p̄sificibus eleazaro. s. et ceteris qui eodem tempore iudeorū populo et tēplo p̄eerant .lxx. sapientes qui ex israhel stirpe descendunt missi sunt et scripturas antique legis in grecum eloquiū transtulerunt. harum vero omnium linguarum noui testamenti tpe tribus linguis hebraice vtique latine et grece p̄ncipatur committitur quia in eis cristi crucis titulus h̄is hebraicis grecis et latinis scriptus euangelica auctoritate p̄hibetur ac vero deus ī hoc circa naturam humanam eloquiū quam olim disposuit nil diuidendo et consumendo linguas hominum et sermones fecit quando idem loquele natura in hoīb⁹ permanet nisi cōsuetudo diuersa deuiare ab alterutro linguas nō naturaliter sed consuetudinarie docet latin⁹ nāq; vel grec⁹ inter barbaricos genitus vel nutritus barbarice loquit̄ versauice barbari filius a grecis aut a latinis edoc⁹ venusto sermone fatur ex quo intelligitur deum non naturā hominum mutasse non nouum in eis aliquid condidisse. sed tm̄ dicendi modos et formas in diuersis generibus diuisisse

De sodomitica vindicta. Capit. x.

Magno deinde temporis interuallo peracto in confinio arabie et palestine quinq; ciuitates posite sodoma et

gomoza ad amia se beomi et se goz fecundissimi soli hitatione
et rerum omnium habundantia perfruente inconueniente
luxurie cupidine in cotractione cominuti dominice vindice
additum prebuerunt ita vt ymberz ignis et sulphuris sup
fusa tota cum habitatoribus suis et amantibus vrbibus re
gio flagrans arderet. **H**ic naqz conueniebant vt qui comuni
studio deum offenderunt communis vindice impetu eodem p
tinet perirent. **E**t qui contra consuetudinem hominum in
temporis concupiscentie perpetracione exarserant. extra con
suetam hominum mortem non terrena vindicta sed celestium
ignium infusione arderent. **E**t qui peccatum suum non sola
faciendo palam facerent infamem vitam famosa pena consu
meret que vindicta et attenus eorumdem terram deseruit du
quali pene qui talia agunt non subiacebunt ostendit inter
istas duas primatias et seculo penas diluuij videlicet et so
domitanā talis drentia deprehenditur quibz aqua vna terra
igni altera punita videat vna celi roze et abyssi vnda diluit
altera igneo ymberz et sulphuris infusione dampnatur anni
vna circulo vnus permanete terra retegatur per altez terra
adhuc sine cessatione maceratur in vna naturale scelus i ho
nibus punitur per alteram adinuentio. concupiscentie cotra
consuetudinem facta vindicatur. **I**n ista vero sodomitana
pena nil contra naturam deus facere cernitur cum desuper
aerio ignito illo spacio insoliti desiderij ardoz inflamatur.

De vxore loth in statuam salis mutata. Capit. xi.

DE peccatoz plaga loth dei seruis per angelos eruit.
sed illius vxore retro respiceret iussa dum respueret
in salis statuam solidatur vt cuius iussus imunis ex culpe

confortio mortem effugere non posset quous propter iusti cō-
 tubernium eruta sit de incendio . sed dum hec assumpsimus
 q̄ nil in dei creatura contra naturam sit sed īfita natura semp
 in omnibus gubernatur qualiter vxoz loth cum in salis sta-
 tuam vertitur contra humani corporis in hac mutatione gu-
 bernatione salis nature ī humane corpore esse nullus ābigit
 qui lacrimarū salitudinem comprobauit que a turbato felle
 vt medici dicunt egredientes salis naturā quam in recōdito
 nature sinu concipiunt de oculis fluentes etiam saporis cō-
 probatione ostendunt et non solum in lacrimis sed etiam in
 flemute et tussi exp̄sse sputo pectoris sapitur q̄ salis natura
 per humanum corpus inseratur potens ergo rerum guber-
 nator cum totum ī partem vertere cupit q̄ in modica parte
 latebat per totū īfundit atq̄ hac ex causa cum vxozem loth
 ī statuam salis vertere voluit pars illa tenuissima salis que
 carnis īerat totum corpus infecit. Et ita factum est tamen
 vt qui .vi. die omnes naturas constituere consummauit nil
 ex aliqua natura in aliam congeffit. sed vnamq̄que in semet
 ipsa gubernat quā in p̄ima conditione constituēbat.

De sara nonagenaria pariēte filiū. (Ca. xij.)

Eodem fere tempore abrahe illius ex multitudie gētū
 in dei amicitiam electi sara sterilis vxoz filium ysaac
 nomine nonagenaria. peperit cum iam vsq̄ etatem per totū
 vite sue spatiū sterilis fuit sed hoc valde cōueniebat vt quo-
 niam filius quoniam perturiebat ipsam figuram cristi qui
 ex sola virgine non humane voluntatis cupidine nasceretur
 pretulit illum non etate qua solent femine parere. i. a duode-
 cimo anno vsq̄ ad quadragesimum nonum ānum vltra illi

Primus

consuetudinis metas perturiret vt scilicet ille infans non solum vltra quinquagesimum ānum si desinente ptus officio sed etiam nonogesimo anno nasceretur desinente voluntatis desiderio. Et hic q̄uis contra aduersa factum est. Qm̄ et si qua consuetudine vt pareat a media aduersus tamen naturā non est vt in vtero feminali nascatur quandoq; filius.

De puteo quem vidit agar. Capit. xij.

Quo nascente filio et ablato ancilla agar filio suo. ^{cu} Ismael qui prior est natus eicitur que per desertum deficiente aqua et siti in oriente puro lacrimatur sed angelo eam compellente et dicēte exaudiuit dominus vocem pueri aperti sunt oculi eius et vidit puteum in solitudine de quo puteo ita refertur vt qui aut tūc erūpēs tam a terra prodāt autem si ibi autem fuerit tunc agar oculi vt viderent quem ante poterat aperiuntur.

De ariete quem obtulit abrahā pro filio suo. Capit. xiiij.

Quod autem appareret etiam hominibus quam fidelibus in dei amicitia permanebit abraham filiū suum ysaac cum esset iam adultus offerre sibi in holocaustum super vnū montium quem ei monstraauerat deus precepit qui obediens ad locū illū quē ostenderat ei deus cito perrexit et assumptū filium iam iamque immolare cepit sed clamante angelo filio suo quitq; mali ne faceret iam inter vepres herētem cornib; arietem vidit quem angelo iubente holocaustum statim pro filio obtulit. Sed iste aries requiritur vnde ī solitudine vtz vt quidam asserunt hunc in illa hora terra protulit quomō et ī principio pecora gignit an etiam ne illud opus post diē

sextum cōdidisse deus de terra dicatur illum arietem detulisse angelum aliunde credimus quomodo et philippum angelus ab eunuchis trāstulit in azotum et ad daniem in babilonē abacuc transtulisse ad locum leonum fertur angelus.

De iacob et ioseph quare vnus in terra pro
missionis alter in egypto sepelit. ¶ Ca. xv.

Inde ysaac generante filios iacob et esau iacob. xij. patriarchas generante. x. fratres inuidentes ioseph vendiderūt in egyptū qui in terra pegrinationis et captiuitatis sue salutē gentibus prestans ad quas peruenit totius regni egyptiorum dispensatione. et dominum terre egypti accepit ita et vt patrem cum omni domo sua in egyptum inuitauit nisi cum annis .xvi. vixisset die mortis iam instante filium suum ioseph adiurauit vt ad sepulchrum patrum suorum in terram repromissionis in aqua abraham et ysaac cum sara et rebecca iacebant ibi etiam lya condita fuerat illū deportasset quam adiurationem ioseph opere compleuit patrem eī suorum ad sepulchrum paternū corpus deuexit et cum ille ī egypto postea moriens statim post mortem deuehi ad paternū sepulchrum voluit sed in egypto interim sepulture locum suscepit et postea de ossibus suis pergenti de egypto populo mandauit dicens. Efferte ossa hinc vobiscum. Quare ergo alter ad sepulchrum abraham in terram repromissionis protinus portant alter adhuc in terra egypti quandoq; de portando sepelitur. Iacob namq; nequaquam externe gentis feminis nisi de hīs que in mesopotania secū venerāt miscebantur. Idcirco ad primum sepulchrum integro corpore post mortem statim deuebitur. Ioseph vero a senech filia putifaris sacerdotis

46
Primum

eos vxorem accipiens externo sanguine fuerat mixtus et ideo post mortem in extraneo terre limo conditus est. Quare ergo ad terram postmodum repromissionis vehi voluit dum primitus in egypto conditus fuit ioseph ergo vt vbp^rpheticus preuidit q^d egyptiozum ges ydolatrie dedita ipsum qui terrene munificētie illis auctor fuisse vt ipsos piculo liberasset aliquando adorare vellet quod et fecerunt. Nam bouis simulachrum iuxta ioseph statuerunt eo q^d bos in agricultura comparatur. Quia etiam causa filij israhel cum in deserto ydolum adorare vellent non aliam aliquam statuam quam vitulum .i. bouem fecerunt hac vel maxime causa q^d ipse iuxta sepulchru ioseph adoratur. Ne ergo ioseph egyptiozum ydolatrie succumberet de profectioe filio israhel prouidēs dicit visitatione visitabit nos deus et deferte ossa mea hinc vobiscum hanc ergo causam in hoc loco posui non q^d inter mirabilia deputaretur. sed ne tam magnum iter abraham et moysen sine aliquo cōmemoratione dignum sit spatium omitterem.

De moysē et rubo in oreb et ligno icōbustibili. Capt. xvi.

Post mortem autem ioseph durissime seruitutis iugo egyptiozum ges filios israhel cepit opprimere ita vt mares eorum per nubes ne vltra modum gens succresceret ī flumie proicere et diuersa iuberet morte macare quo tēpe moyses a matre filius in illa etiam tempestate generatus leuitice stirpis vir in vltionem sue gentis surrexit et videns virum egyptum israheliticum opprimentem. Que res in egyptiozum regi qualiter facta est notuit ipse de egypto fugiens per .lx. annos in terra madian oues pascens exul fuit. Cui euoluto tēpore promissionis que facta est ad patres minanti

Fiber

per pascua gregem oreb rubus ardere et igne suo nō cōburi apparuit. **E**t tamen talem visionē explorare cuperet cur rubus non cōbureretur cum ardentem dominus de medio rubi. **E**go inquit sum deus patrum tuorum in egyptum mittam ut inde seruitutis iugo oppressum soluas semen eorum in hac oribili visione hic nostro opi primum occurrit quomodo ignis videbat ardoz et tamen illud arserat in quo non cōbussit. si ergo de ista materia ignis alimoniam sumpserat quare illud vnū creuerat nō cōsumebat. **E**t si nō de hac materia flamma que videbatur surrexerat ut i rubo ostenderetur quid necesse erat **C**uiusdam ergo virgulti consuetudo quod quanto plus arserit non tantum non consumitur. **S**ed ardendo purgatus redderetur de quo ligno factus iheronimus in explanatione altaris lignei quod in ciuitate per iussionem domini in ezechiele ostēdit refert quod quasi lini colorem habuit attamen debemus noīe retinuit cum illius naturā indicauit. **S**i ergo i illis arboris rubo ignis ille moysi ostēsus arserat quid mirum si nequaquam illud comburebatur. sequatur ergo in utroque natura ut igne .i. et arboze consideratur dum et ignis naturaliter de arboze ardet et arbor ardens igni naturaliter non consumit. **E**cce i illo rubo nō ille ignis arborum inimicus videbatur. sed potius ignis ille ibi de quo dicitur qui facit angelos suos spiritus et ministros suos ignē vrentē. ignis vero incorporeus in rubo de clarat qui dū corporali hōi ostēsus ē. necesse fuit ut aliqua corporea materia monstrarentur.

¶ De duobus signis. i. manum in sinum conuersionis et virga i colubz mutata. Idē. xi. scōi libri ¶ Ca. xvij.

Proinde in pergenti egyptum bipharium condonatur signum scilicet ut i tribus testibus in se et i duobus

17

cōsisteret verbū non virga quam moyses adhuc ouīū pastor
 manum portauerat cum ī terram proiceretur serpens fiebat
 in manum illius in proprium signum missam prima vice le
 prosam protulerat et secunda vice eūdem sinū conuersa sana
 apparet at. lepre enim sanitatem insitam vt alternatim sepe
 probatur carnis humane nature retinet sed crebra talis mu
 tatio vt in eodem momento sana manus et lepra candens et
 rursus sana appareret miraculū insignissimi signi intuentib⁹
 prebet. virga igitur in agnem versa et rursus serpens in ar
 bozem mutatus nature inquisitoribus nisi quia vtrumque
 virga .s. et serpens factum esse manifeste docetur ex terra .
Quod ergo ex eadem materia oriē gubernatoris dei potētia
 vicissim in alterut⁹ mutatur. **S**i omnia qz de terra sunt facta
 in alterutrum mutari vicissim conceduntur hic est vt anim al
 in arbozem panis in lapidem homo in volucrem verti posse
 conceditur. nichil ex hīs firmare nō possit intra sue nature
 terminos permanere et ridiculosis magorum fabulationib⁹
 dicentium inanum substātia maiores suos secula peruagasse
 assensum prestare videbimur ac per hoc domini in hīs non
 gubernatorem. sed dicemus quod absit nec illum post primā
 naturarum omnium conditionem aliud nouum quod nō pro
 pria natura retineat facere credimus nil enim sub sole nouū
 nec valet quisque dicere ecce hic recens est et ideo plurimi
 doctores plus dicūt illam virgam veram que semper moysi
 manibus comprehensa virgultus manebat ymaginare tātū
 ī serpentis formam aliquotiens pro signo fuisse versam pre
 fertim cū ad nullos versus nisi ad signi oñsionem necessaria
 erat. si etenim verus serpens semper maneret etenī vera vir
 ga fuerat ex qua moyses egyptum plagis flagellare ceperat
 nunquam in serpentem mutata semper virgo permanserat de

qua mare diuiditur et petre in oreb et in caðech percutiunt.
Si ergo ymaginario serpens ille per signa tantum ostendit
 cur coram pharaone ceteri magozum serpentes per eum deuo
 rantur. **C**ui responsioni facile docti respondere poterunt qd et
 ipsi serpentes qui per eum deuorantur ymaginarij fuerunt et
 ideo diuini signi ymaginatio deuorare poterat quod per ma
 gozum dyabolicas icantationes ymaginatum fiebat. **J**uxta
 ergo hanc estimationem non in natura serpentis virga vertit
 sed pro signo ymaginarie comutatur. **N**il enim arboris na
 tura qd facere serpentem possit inuenit et idcirco nisi in hora
 signi que erat virga naturaliter serpens specialiter videt.

**De aqua et sanguine versa et generibus
 sanguinis et aque. Capitulum. xviii**

Pergens igitur in egyptum moyses cum coram pharaone
 ut sibi dominus imperauerat signa faceret et dei sen
 tentiam et israheliticum populum dimitteret regi iudicasset
 et ipse rex dei precepto nullomodo consentiret et iubente do
 mino .x. plagis terram egypti flagellaret primo percusso in
 sanguinem vertit aquas ita ut omnes per totum egyptum
 aque mutare in sanguinem et meatibus que in ipsis erant
 mortem prestarent ut per iteritum sitis hominibus pena exu
 tum hic autem primitus vindicta egyptijs cum rege suo con
 uenienter euenerat ut que dei populi infantes in flumine iac
 tare preceperat eius fluminis aqua in sanguinem. **V**ersa exitu
 bibentibus ponam prestare at vero in hec requirendum et
 quod ad presentis operis propositum respicit quomodo deus
 nature gubernator naturaliter aquam in sanguinem mutauit
 aqua igitur cuncti liquoris materia cotidie per ipsam rerum

ministracionis in diuersa mutatur dum in vniuscuiusque nature partem et refectionum indefinenter et naturaliter contrahit. Cum enim per vitis arbozem infunditur in vini saporem et colorem mutatur et cum oliue ligni ad excelsas summitates ascendit eadem aqua olei pinguedinem facit. et cum ab apibus in fauos cogitur mellis dulcedinem operatur et cum per palmarum robora digeritur dattilos gignit et ad sicere suauitatem expressa peruenit. et cum in animalium diuersorum partem deputatur in sanguinem diuersas per eadem carnem distinguitur. Nam et nutriendis fetibus albi coloris et suauissime dulcedinis in vberibus lac preparat et per cuncta reliqua carnis membra rubicundum sanguinis colorem fuscatur multa sunt predicta sanguinis genera per eadem carnem quisque ad. xxiii. phisologi dinumerant ex quibus urinam semen fel nigrum et rufum saliuas et lacrimas et cetera esse denunciant hic cotidianis et administracionibus nature sue varias partes aqua preparat. Quid igitur capacibus intentibus obstant si illud quod per tempus longius facit in momento per iussum potentissimi gubernatoris naturaliter efficiatur aqua ergo in sanguinem versa non contra naturam facit sed quod alijs rebus per tempus efficeret iubente domino in semetipsa protenus operatur.

De ceteris plagis egyptiorum. Capit. xix.

DE ceteris vero plagis de quibus deus per moysen et moysen per aaron pharaonem et terram eius et seruos eius castigauerat nil excessisse terminos nec ipsa plagarum simplex narratio manifestat quoniam et. si tunc solito plura plures semper de aquis rane nascuntur et scinifes estatis tempe calore solis de puluere oriuntur locuste et musce solis feruore

solidate vndiq; cōueniunt et iumenta diuersis caulis morte
 solita vite sue terminum peragunt puluis q̄ conturbatus de
 terra sepe aerem obscurat et vesicatur et post vlcera ex hoib; **et**
 iumentis infectus aer generat. **Grando** et fulgoris
 de congelantibus et vehementer turbatis nubibus ruunt ab
 sentia lucis oculoꝝ obtutus quando lux recesserit tenebre
 plus pꝛepediunt. **Mors** q̄ i adam semita pꝛimitus omnib;
 filijs eius Dominatur per quam tūc in egypto pꝛimogenita
 soboles cūctoꝝ artius dampnatur. **Sed** quamuis hec oīa
 in rex materias iusta erant egyptijs tamen plaga conditiōe
 ad eozum perfidam compescendā et subito et plus solito ce
 ciderunt quarum ordo plagarum sicut in differentia rerum
 ita et ministroꝝ creuit. **Cine** namq; ex hominibus plage
 per aaron efficiuntur. **Qui** cum pꝛimo percussisset aquam in
 sanguine statim vertitur et cum extendisset iterum eandem
 virgam aquam ranarum mundatio aquarum repleuit terram
Et cum tercio extendisset virgam super puluerem terre sci
 niphes ebulliunt et per aaron iste plage fiunt et sequentes
 tres alie per verbum moysi ministrantur. **Nam** illo iubente
 locuste et musce veniunt. et mors iumentozum consequitur.
 at vero tres alie non sermone tantummodo imperantur sed
 per moysi opus conuitantur. moses enim apud sumptum de
 camino puluere in celum spergit et vesice in hominibus et
 iumentis et vlcera manantia vt puluis i omni terra egypti
 nascuntur. **Et** postea assumens virgam in celum extendit et
 grandinis fulgureumq; que insolens copia i terram ruit. **Ite**
 rumq; idem moses eandem virgam in celum direxit et trib;
 diebus totidem q; noctibus permanentibus tenebras crassi
 tudine palpabiles et ad modum ferales super terram duxit
 vltima autem plaga non per aaron neq; p mosen accidit.

sed angelus domini per egyptum transiens cuncta egyptiorum
 progenita deleuit. Quomodo ergo de terra vindicta colligitur
 per aaron velud inferioris ordinis ministratur que vero de
 volatilibus et morte iumentorum que et ipsa in terra velat
 pena trahitur per moysi imperium mutatur quando autem
 de supernis nubibus castigatio convocatur per extensionem
 in altum moysaice manus conducitur at vero quando humane
 mortis exitus a deo dispensatur non hominum sed angelo misse-
 rium illud committitur ut qui illud usque tempus per rerum quae
 possidebant flagella minus terrebantur saltim per suae insigni-
 sissime partis detrimentum commune quod sequebatur interitum
 vererentur istarum quoque modus plagarum undique hic est terra
 aquis animantibus aere igne nubibus celo et angelis conue-
 nerat ut ostenderetur quod contra deo rebelles et contrariates se
 pariter uniuersus orbis armat sicut autem hijs quos deus
 punire voluit omnis creatura irascitur. Sic et illis quibus
 auxilium prebuit omnis creatura suffragatur. Etenim hos abos
 populos mare rubrum diuisit ubi quorum alteri totius pressure
 finis inicium alteri cunctis felicitatis fuit.

De recedente et siccato mari rubro. Capit. xx.

Quoniam diuisum tot plagis at tuti israheliticum populum
 egypti a se exire compulissent mala rursus penitudine
 acti cuncti cum rege exercita peragunt ut quos dimiserant
 iterum seruitutem retraherent. Cum israhel in Augusto maris
 rubri sinu coartato moysa virgam super pelagus extendente
 subito maris unda rubritidis diuiditur et in egredienti po-
 pulo pedibus siccis hostibus succedentibus via dilatatur im-
 missoque merito per totam noctem deus mare diuisum etiam

in sicum vertit et inter ambos populos nubem que diuidit tenebrosam et noctem ipsam illuminatam columpnam imisit. Nam et pharaonis exercitus mare post israhel intrauit sed vni refugium alteri laqueus fuit cum propter et illa nubes media egyptijs erat tenebrosa vt per totam noctem precedentibus coniungi non valeret israheli vero noctem ipsam illuminabat vt profundi marmore lucida via intenderet orto autem diluculo defensus vtroque periculo hostium et pelagi totus dei populus euasit ad vna deserti cum totus saltim euadente inicio pharaonis timens nudis ad suas metas reuertentibus coniecit in glana profundi in hic tam insigni in dei operibus miraculo illud de presenti adus vnde intentione exigit quomodo in sicato et recedentibus de littoribus mari non conseruatur. Sed ipsum non tam difficulter deo auxiliante nos inuenire credimus qui congelantibus. Vndis stagnorum dorsa glacie super strata sepissime consideramus. Qui ergo venti et pluuiarum desine turbine aeris inferiores partes gelu obtinente in aquis sepe naturaliter efficitur illud tunc dei iussu per glaciale ventum subito iugate pelago factum fuisse comprobatur. sed sicut repente mare sic cum domino imparante reditur ita eodem iubente liquefactum influidas de cito resoluitur de recessu vero illius cotidiana administratione. Ita ante prediximus quia per oceani maris estuaria indefinenter fieri insere solemus ex quo colligere possumus quod mare naturaliter cotidie aliter dissimili modo deo tunc gubernante propria littora detexit.

De carmine consono filiorum israhel. Capit. xxi.

Considerantes igitur filij israhel validissimam potestatem quam in sui liberatione dominus fecit moysi p̄cinete

Primus

consono canere canticum domino vniuersi pariter decantabant. **U**bi innoxi mi satis admiratione accipit dignū miraculū **U**bi cuncti pariter senes cum pueris et omnes etates eodem inspirati fame vno quasi ex ore nulla premunitiōe edocti easdem continenter linguas decantarent in vnum sed nature inquisitor in hoc loco efficitur vbi non consuetudine hūani ingenij sed diuino spiritu creatorū pectora et ora inspirantur. sed in hīs cantatoribus vnde idem spiritus circa naturā effecisse dinoscitur in quibus per ora et linguas alit⁹ et vox et verba mouetur et qđ per verbū et studiū ipsi facere poterāt consonant omnes carmen de caritate in vno momento dñs illis donauit et qui paulo āte profundū corā eis apparuerat ipse postmodū vitale cāticū eorū linguas īgenia gubernabat.

De aquis indulcatis in marath et de aquis nubiū et virtute virge moysi. ¶ Capit. xxij.

Rede per ifecunde auium digressi solitudinis trium diez cōtinuo fatigati labore querulo si ardoze sitis ī marath aquas amarissimas iuenerunt quarum salitate prophetici sue sitis habere solamē munere habere valuerūt sed moysi a domino lignū ostēditur cuius tactu amara fluminis aqua indulcatur eiusq; de hūic sapore populus sitis ardozem deputatus deposuit quem illud vsq; incessabiliter furoz fatigauit. **B**ed qualiter nomine iuestigatorū similiter esse factum approbabit qđ amare aque in momento ligni tactu protinus indulcantur cuius ergo nature vt tante dulcedinis lignum fuisse videretur quo semel intincta fluūt vnda amarissima suauis et sapida sit etenim sed fauum mellis aliquis nūc in amarā vndam iecerit siue potius fauus amar⁹ quam vnda sapida

Ex quo intelligitur non tunc lignum contra naturam aquā effecisse dulcem sed p̄cepto conditoris et nature gubernatoris lympham mutauit in saporem nam et virga illa qua a moyse mare rubrum a moyse percutitur et flumen et celum et terra flagellantur quando terra egypti diuersis plagis maceratur non hanc in se nature virtutem habuit cum eam moyses vel aaron ad hoc faciendā eleuauit vel vt aquā fluminis in sanguinem vertitur vel etiam sciues de puluere suscitaret vbi tenebras duceret de celo. **S**i enim aliquis p̄ter moysen et non cum dei p̄cepto mare iterum ex illa percussisset p̄ certo eius percussioni tethis nequaquā cederet et si iterum aquas fortuitu percuteret et perfecto illas numq̄ in sanguinem mutaret sic et illam arbozem per quā in marath aqua falsa indulcatur. **S**i in amarum liquorem aliquis intingeret sed nō idem deus vt p̄mittunt imparet p̄ certo non illam falsuginem odorem commutaret vnde p̄uide ndum est q̄ ideo deus hic lingua vel etiā de fornace puluerē in hīs mirabilibus interesse p̄ceperat vt aliquid in illis per eorum naturam vel administrationem effectum fuisse quis credit sed per hoc furozum ministeria p̄signata esse instituit vt qui in hīs nunc megere p̄phetibus ista faciant sapiens doctor figurali expositione decernat dum autem lignum nichil in hoc fecisse probauimus restat nunc vt quomodo per naturam factum sic exponamus. **Q**uicumq̄ per studium quāuis longi temporis in re aliqua inuenitur non aliunde in eadem per industrium et alterius nature adiumentum redditur et quod per humanum seu etiam rerum effectum longo cultu efficitur hic dei voluntate cum necesse habet ipsa natura operatur aquas igitur amaras vel etiam ipsas falsissimas in dulcem saporem verti posse frequenter

Primus

nauite comprobant qui illas per humū optime terre infusas et hoc artificio etiam per indulcatas sepe sitim temperant. **N**ubes q̄ de maribus finibus vapores leuant falsi liquoris sed easdem dulces quando pluūt terrenis vsibus ministrant qm̄ saluginis initiū q̄ in semetipsis aque insitum cupiunt per infusionem terre aut nubium deponunt. similiter quoq̄ et dulces aque cum eas homines per marmorū olex cineres hauriunt salsum et plusq̄ oceani saporem reddunt hanc ergo imutationem nisi tam sibi naturaliter aque habent sed celerius per preceptum conditoris illam quā per efficaciam humane et ipsarū rerum ministrationis exhibent p̄ alterius enim rei adiumentum humana diligentia vt ipsa rei cuiusq̄ ministratio alicuius nature superficiem mutat. **I**pse vero creaturarū conditor et gubernator nature occultam que p̄ aliā rē manifestandā fieret in re ipsa sola denudat. **S**ed et nunc amara aqua dulcedinē quā in occulto sue nature cōtinuerat per humū et nubem ab amaritudine purgatā ostenderet ita iussu gubernatoris potentissimā naturam per se solam absq̄ alterius rei iuuamine exhibet.

De māna pluente de celo quare dicatur panis angeloz et quō non in solo pane uiuit homo sed in verbo dei. **Capit. xxiiij.**

Egressi ergo solitudinem sexcenta ferine milia peditū pugnatorū excepto purgamento extans. i. in ymbriali et promiscuo vulgo q̄ de egypto cōtendāt deus p̄ annos. xl. manna. i. celesti pane saturauit deniq̄ de illo pane et psalmista postmodū cōmemorās dixit. **P**anē celi dedit eis. panē angeloz manducauit homo. **Q**ui per noctem semper excepta nocte sabbati cū roze descendens circa castrorū locū candorem

Liber

niuis ostendant erat enim inquit scriptura quasi semen co-
liander et coloris bellij album quasi nix hic autem solis
ortum sufferre non poterat sed continuo liquefiebat cum
versauice collectum et mola contractum in condensis pani-
bus ignis ardozem sustentabat. **E**t si quis in mane alte-
rius diei residuum aliud ex eo relinqueret vermibus scate-
bat cum tamen gomoz mensura manna sanum per longa
postmodum tempora plena archa reseruabat in quo et mi-
rabili et necessario tunc signo exceptis hjs que ad figura-
lem expositionem pertinent studiosis mentibus subueniunt
que sue explanationis illuminationem domini adiutorio
exigunt. primum enim vtrum panis sit queritur. **E**t quo-
modo panis angeloz vocatur et si cibus ille nichil terrene
nature habuisse describitur quomodo adhuc in terra positi
et vitus carnalibus subuecti ex eo homines sustētant panis
enim in psalmiste predicto versiculo vt diximus celestis esse
scribitur qui de nubibus pariter cum pluuia tribueretur.
Que nubes vt ante iam diximus per scripturas celozum no-
mine vocitantur panis enim angelozum cibus ille dicitur nō
quod illi angeli qui cibo non egent isto saturarētur sed per
angelozum ministerium tale officium sicut lex et cetera po-
pulo p̄beatur que deposita p̄ angelos in manu mediatoris
tribuitur. **Q**ualiter ergo homines qualescumq; sustentare
potuit sed nisi terrenum aliquid in sua substantia haberet
sed vnde nubibus manna pluens terrenam substantiam ha-
bere monstrabitur nisi forte aeris ipsius pars inferior terre-
nam aliquam naturam retinere ostendatur. **Q**uomodo enim
auium volatilium corpora sufferre voluisset si non aliquid
terrene soliditatis aer cōtineret qua propter illa substantia
et nubes sulte et terre ipsius natura et ī niues et grandines

Primus

congelescunt qui pene duriciam lapidum contrahunt. Quis ergo capacibus animis expugnat. sed sicut nubes grādinis lapillos concipiunt sic et manne grana gignere potuerunt presertim cum ad terram veniēs veluti cum cognito roze si illud solis ortus inueniret quasi grando in terra liquefcens deperiret atq; ita fieri poterit vt magna in terreni de loco vbi generaliter māna aeris huius partibus genitū terrenis hominibus cibalem prebuerit passum. **I**ta et enim pars inferior terra etiam in scriptura diuina nominatur dum in cētesimo quadragesimo octauo psalmo propheta li spiritu in dñi creatoris laudem omnes creature incitantur sic namq; consummatis hīs que ad superiozem ornatum celi pertinet cū ad ptes aeris huius inferioris venerit taliter subinferē **L**audate dominū de terra ꝛ. vsq; verbū eius ecce nūc crassi ozibus nubibus et vaporibus insertū aerem terra propheta noīauit et anteq̄ ad inferioris que postea subinferē spacia perueniat. In illa ergo superiori parte terre vbi grando et nix gignitur nascebatur et in cibum inferioris terre et partibus hominibus per angelos amministratur. **E**x quo facile dinoscit non aliūde extra naturam quesisse sed de terra deus vidum imperasse. Non quod deus cotidie illis panem illum cōmunem etiam in deserto prestare non posset. sed vt homo pastus de nubibus sciret quia non in pane solo viuit sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Sicut enim nature imperauit vt homo saturaretur de pane illo etiam de omni qua cūq; re si ita illi inserat quomō habebat et tunc de nubibus plui vidum incolumem.

De petra percussa in ozes et q̄ aqua in lapidem vertitur exemplum in aliquibus piscibus vt cete. Capit. xxiii.

Liber

Idem q̄ populus ī deserto. Sitiens potamenti refocilla-
tionem postulauit vnde moyses princeps deo imperante
virga percussa in oreb aquam de petra perduxit ī hic nature
inuestigatoz ī angustum redigitur quomodo aque nature in
duro lapide occultatur. De aqua vero ī principio lapides fac-
tos qualiter ignorat cristalli naturam viue per multum tem-
poris congelante icōmutabilem lapidis duriciam procedere
non ambigat presertim cum glebas nundū terre ipsum hūo
sed de feni primitus incremento in summis arboribus vel
scopulis sepe consideramus in quibus iam lapillos per plu-
uiarum infusionem ipsius feni humi motionem genitos in-
uenimus nonnullas quoqz terras argillosas transfluentium
aquarum assueto cursu superfusas in duriciam lapidum vi-
dimus cōuersas in quibus etiā duriores velut antiquiores
etatis lapides q̄ ipsa humi in se prius habuerat animaduer-
timus insertos qualiter iam nonnullis lapidibus iam conca-
uos hostroeos q̄ quando mollis humus fuerat interpositos
habebat veluti sine naturali duricie nunc insertos videmus.
In ceteris quoqz quos longe ad modū etatis mare ad terras
proiecit superposite moze nagarba videntur quas non de
maris glarea eleuatas sed ex ipsa marini humoris qualitate
et eozū extrema corporum indurati cute admodum esse con-
cretas ipsa consideratione probauimus. plura etiam marina
reptilia testudinis cortaneis induuntur in quibus duricies
plusquā plurimorum lapidum videtur ex quibus omnibus
manifestis approbationibus lapides ex aqua tantum et non
nullos de aqua et humo nunc genitos esse doctus quisque
denegat sicut et lacrimosi marmoris natura et consuetudo
indicat salis etiam natura de liquoris in lapidis duriciam
concreta vertitur et iterū in liquorē solui cōtuetur lapis

Primus

quoque in iob libro narrat hystoria resolutus calore in es conuertitur quod non potest nisi prius in liquoris naturam moueat preterea quod omne metallum quantecumque duricie fuerit quous lapidee esse nature pateat igne resolutum liquefcit. dum ergo ex aque humore lapidum naturam gigni comprobatur quid obstat si dei gubernatoris voluntate lapidis in aquam versa uice mutetur nam naturam ad suam originem redire festinet cum deus aquam de petra populo suo preberi iubet.

De filiis moysi quare ducatu sacerdotum priuati sunt. Capitulum. xxv.

Post hec quoque moysi cognatus cuius sephoram illius moysi uxorem et duos filios eius detulerat otius ipsi in occasum moyses per desertum exire festinat cuius consilio quous gentilis cum ad castrorum locum inuenitur tribum et centuriones et quinquagenarii et decinationes in dei populo constituuntur sed de moysi filiis questio nascitur cur patris sui in ducatu populi heredes non sunt sacerdotio saltim priuantur dum per psalmistam dicitur moyses et aaron in sacerdotibus eius. hic tamen quomodo dando mentitur cum filij moysi de gentili matre peregrinationis causa generantur sic etenim de moyse cum primogenitum genuisset refert. Et vocauit nomen eius gersam didicens quia aduena fui in terra aliena

De quadraginta dierum ieiunio. Cxxvi.

In terra mutatus dei fame moyses .xl. dies ieiunauit et liberato dei populo de egyptiorum .x. plagis quinto die ex quo in egypto pascha celebratum est .x. mandatorum lege

de monte synai in duabus lapideis tabulis detulit quā cum
 offensus esset populi peccantis piaculo ad montis radices
 confregit restauratis quia totidem numerū eiusdem materie
 tabulis rursus. xl. dieb⁹ ieiunus dei largitoris munere eadē
 precepta recipere meruit sed per hoc tempus contra consue-
 tudinē humani moris hīs taliter vt predixi nullo fatigat⁹
 inedia labore nullā terrene cōuersationis escā manducauit
 quoniā diuini sermonis consortio sultus tam longam si non
 esurie sustinere potuit.

De populo postulāte carnes in solitudine. ¶ Ca. xxvij.

Posterea carniū concupiscentia in fide vel pars flagrās
 murmurauit et manne celesti ollas carniū egyptiozū
 preposuit sed et moysi cum esset intolleranda res visa dñs
 populum inquit sanctifica crastino ego enim illos mense in-
 tegre carnibus pascam cui imbecillitate mutatus humana
 moyses sexcenta. Respondit peditum pugnatorum excepto
 innumerabili vulgo huius populi mirantur numquid boum
 et ouium immensa multitudo cedetur aut ad saturationem
 innumerabilis turbe pisces maris in vnum congregabunt.
 Et idcirco vt nichil de hīs que moysi nimis fragilis vtpote
 humana arripuit in pastum populi cederet vētus a domino
 egrediens acceptas transmare coturnices ad castrozum loca
 detulit easq; duobus cubitis in aere volantes circa castro-
 rum loca quantm vna die confici potest ortogomemam
 inseruit quā populus colligens mense integro. i. xxx. diebus
 cōmederet sed incredulos trāsmutationis vlcio consequit nā
 ī illo loco priusq; popul⁹ egredere. qui cōcupierāt ita dñica
 maētati sepeliūt cōtra ī hoc nil nouū vel cōtra naturā a dño
 cōtribuit. qui olim creaturā auiū conditā et in abdito mūdi

Primus

quodam angulo reconditam in necessitate populi sui prestare. Quis in libro sapientie scribitur nouam creaturam auium uiderunt utique ostensam non nuper creatam. Quod olim deus cum ceteris creaturis in principio condidit hic in tempore necessitatis plebi sue ministravit. Sed tamen idcirco conturnices ad tale ministerium que prius cum manna contribute nil aduersi edentibus contulerant ista vice iterum detulit ne quisquam putaret quod esca auium sine murmuratiois culpa mortem populo prestitit quoniam et in hac uindicta sana conscientia comedentes incolumes seruauit et quando cum manna data est tote multitudini nil incommodum prebuit.

De ethiopissa uxore moysi. Capit. xxviii.

Postmodum propter ethiopissam uxorem eius aaron et maria circa moysen in soleticia uerba depromunt quem omnium qui tunc in terra morabantur mitissimum hominum spiritus sancti dona describunt. sed cum tres tantum illos in tabernaculum uocasset. aaron castigatus dei sermone oleo unctiois a uindicta defenditur mare uero lepre candore corporis laceratur qua propter etiam extra castra manere precipitur sed orate pro ea moysi septimo die iterum reuocatur sana at uero moysi de ista ethiopissa coniuge duplex magistrorum inuenitur intentio utique de ethiopissa cum esset in domo pharaonis de qua quadragenus egreditur accipit que per multos peregrinationis dies illum expectauit ac signorum tempa cum post peregrinationem in egyptum reuersus est ethiopissam uxorem eius sibi iunxerat quam de ethiopia secum et per desertum ducebat an eque inde sephora dicitur quod ethiopissa sit quam ad aquilonem mari rubri ubi prius fuerunt ethiopia

Liber

alteram esse in multis hystoriarum scripture describunt de qua in ecclesiastica hystoria scribitur quod ex parte in die adheret et in cronicis canonicis eusebii refertur quod ethiopes ab yndo flumine cōsurgentes iuxta ethiopia. Ex quo intelligitur quod terra illa in qua primitus ethiopes habitauerunt ethiopia dicta esse potuerit. Ex qua ethiopia si moyses uxorem suam acceperat ideo ethiopissa dicta fuerat.

De thore et dathan et abyron quare in igne consumpti et a terra absorbti. Ca. xxix.

Thore quod filius ysachar de tribu leui patruelis moysi et aaron et dathan et abyron filii elyab et hon filii pheles de tribu ruben et propterea ducenti quinquaginta viri proceres synagoge qui tempore consilii per nomina vocabantur supercilioso superbie timore circa moysen et aaron steterunt et enim thore vendicare sacerdotium voluerat et reliqui alii de principatu populi contendebant sed illum qui ignem holocausti deo non precipiente offerre appetunt holocausti tempore celestis ignis cum hijs qui ad eum pertinebant assumpserit et eos qui in excelsum eleuantes dei ordinatione resistere ceperant sub pedibus eorum terra desistens apertis faucibus in infernum de glacijs vorauit in quibus manifeste ostendit quod tandem sensibiles et insensibiles creature dei dicto obediunt dum quemadmodum viuentes celeriter cum eius imperio veniunt ita et que non viuunt velut viuentes que precipitarum pagunt. Sed quamuis quasi viuens terra illud vindicte officium pagit circa naturam tamen in nullo nequaquam aliquid fit vitam enim insensibilem terra habere indubitanter dinoscitur per quam in se crescentia arborum et olerum fructeda monere videntur. Unde quasi in viuenti

Primus

carne palpitantes vene sanguinis discurrunt ita etiam per terram viuentium aquarum riuus perfluunt per quā vitam insensibilem deo imperante terra os suum aperuit quando hominum peccatorum quasi seruiens in ministerio vindicte tabernacula peccatorum vorauit.

De plaga que descendit in populum quando moyses fugit in tabernaculum quare in igne combustus. Ca. xxx.

Sequenti itidem totus populus circa moysen et aaron non sanguinis reos consurrexit eosque in eorundem ultionem occidere voluit. sed hic uterque moyses et aaron videlicet ad tabernaculum dei diffugiunt et iterum in rebellis post celestis flamma desecuit. Rursumque aaron imperante moysen impleto altaris igne thuribulo in populum venit et inter viuos et mortuos digredientis vestigium vindicta nunc transiit recto in utroque moderamine ut qui contra iustos principes iracundie igne itus exarserat foris iustissime vindicte flamma conflageret et qui in corde proximorum culpas venialiter dimiserat eius vestigia defensos ignis de celo missus urere non audebat. Illa autem die. xiiij. milia ignis ille consumpserat.

De virga aaron que fronduit. Capit. xxxi.

Quos etiam et rebellionis reatus grauius perurgebat attamen cessante tumultu singuli scirent quem sibi dominus in sacerdotium eligeret singulorum ex duabus et decem tribubus principum virgas insertis nominibus moyses postulauerat et pro sorte leuite tribus aaron virga inserto nomine acceperat quas in conspectu sub tabernaculi tecto vna nocte recondit. Crastino autem aaron virga gemulas

migdalin floris ostendit. Quo patebat aaron pze omnibus in sacerdotium elegisse nec tamen in hic circa naturam virga monstratur aliquid effecisse.

De petra percussa bis in cades et quare moyses terra promissionis non intrauit. Capit. xxxij.

Interito tēpoze de hīs populus sitiens in cades deserti sui in murmure contra moysen et aaron graui tumultuabat. Qd̄ res dum ad dominum per moysen refertur virga pcuti petra percipitur. sed moysē infidelis populi murmure p motus de pzecepto domini fide titubauit coram qz populo cū aaron bis petram percussit largiterqz fluentes aquas siciēs populus bibit. Sed hac causa moyses terram promissionis monstrauit non intrauit. Semel in ozeb petra percutit̄ vbi tantum populi infidelitas notatur in cades autem deserti siti saxum bicellsum p̄ussatur ibi namqz infidelitas in populo et ī duce dinoscitur.

De serpente eneo et qz in pzecepto dei tm̄ salus est dauid. Capitulu. xxxiij.

Ibidem murmurante populo ignitos serpentes flatuqz ad urentes in eum dominus misit. Quorum flatu adulteros plurimos murmuratorum necauit. Ceteri autem mentientiu pena territi et animo penitente ad satisfacionem inclinati ad moysen et ad dominum clamauerunt vt hec ab eis plaga cessaret et idcirco flexis penitētium lacrimis domin⁹ moysi iubet vt serpentem eneum virga in excelsum coram populo eleuaret. Quo facto statim serpēs eneus exigitur et per illi⁹ aspectum p̄iorum serpentum vulnera curabantur attamen quemadmodum et de virga diximus et arboze qua amara

Primus

aqua indulcatur in serpentem salus sed in deū imperio tenebatur quicquid enī ipse p̄cepisset illud tunc populo salus esset. sed hystozia p̄cedentiū rerum in figura nūc in xp̄o et in ecclesia continetur.

De custodia domini in igne et nube de balaam et asina eius et faciabile per spiritū p̄phetante. Ca. xxxiiij.

Balaam filius sephoz cum in terrā suam israhel venisse compisset nuncios misit vt balaam ariolim imutaret et populum israhel malediceret qui cum sedens super asinā pergeret et asina angelum in angustijs stantem euaginato gladio videns timuisset ter cesa demum dño subsistit. Unde amplius flagellata humano amore et sermone quasi querulosa ancilla loquitur et illa loquente statim balaam oculi vt angelum cerneret aperiuntur in hoc admirabili signo quous asina cōpetentia sibi verba p̄feratur non tamen sua mente nec affectu suo loquitur sed dominus de quo dicitur et aperuit dominus os asine sicut ad loquendum os aperuit ita etiam linguam et palatum in verba gubernauit asina enim quid et quomodo diceret et si aliquid diceret omnino nesciebat. quoniā et homines qui alieno inflato spiritu loquuntur et adhuc cum loquuntur quid dicunt nesciunt et nil ex eo recordantē cū respiscūt. sed qui loquendi modos et in nubib⁹ et in igne sepe inuenit et more vti animalis lingue plectrū in verba gubernauit. Ex quo intelligim⁹ nil in natura dñm asinam cōmutasse. sed per aerem oris eius illa etiam ignorante p̄phete ignorātiā cōpescuisse quatinus dñi spiritu et si in se loqueret̄ eleuatus in supbiā nō esset qui frequēter et p̄tes insensibiles et brutū et mutū et subiectum sibi aīal eundū loqui compisset. Qm̄ spūs dei vbi vult spirat etiam et

Liber primus

si voluntati eius qui loquitur minus conueniat sicut et saul prophetas occidere volens mala incitatus voluntate venerat et tamen spiritus domini arreptus inter eos quos persequeretur prophetauit vis ipse balaam ad maledicendum deductus et illud volens implere non maledicere dei populo potuit. sed contra voluntatem suam a domini spiritu coactus est benedicere. his duabus causis balaam venire a domino permissus ut per mutum animal eius insipientia confutetur et aduentus Christi per prophetam gentilem qui futurus erat gentium saluator in lege dei scriberetur. In omni populi israel itinere columpna nubis per diem numquam nec coram populo columpna ignis per noctem in noctis frigore defensi a tenebris illuminati pergerent cum igne et a calore solis protecti fuerunt in die sub nube quem dominus custos israel vere protegit nec sol per diem nec unquam luna per noctem exeunt.

De moysi morte et virga quam portauit. Capit. xxxv.

Quadragesimo anno egressionis filiorum israel de egypto quadragesima secunda mansione in campestribus moab super iordanem populo sedet ubi moyses deutronomii hic est iterationem legis predicat et post constituto pro se in ducatu populi ihesu filio num ex tribu effraim imperio diuino montem gar transiit in montem nebo solus ascendit ubi centesimo et vicesimo etatis sue anno nec montis dentibus nec caliginantibus oculis integro corpore totius humani generis commune debitum soluit duabus causis ut sapientes autem mortis eius et sepulchri nemo consenserat quatinus illam faciem que consortio sermonis domini rutilauerat mortis in errore repressam nullus videret et ne sepulchrum eius populus

16 27

27

Libet Secūdu

israhel si cognouisset vbi esset adoraret vnde et virgā i qua signa fecerant vt populi putant ne adoraretur secum abstulerat quoniā et serpentem quem fecerat filiū israhel postmodū adorabant omnis autem illius etas in tres quadragenarias partes diuiditur quadraginta enim annis in egypto i domo pharaonis ab infantia litteras didicit. xl. annis exul i egypto in domo sacerdotis madiam fuit et. xl. annis per desertum ducatu populo prebuit certe et nos cōsummatis hīs que de pēthatheuco hystozica narratione cōprehēdimus primi libri finē de mutabilius hec facere cōueniat vt secūdu de prophecia. s. exceptis ab ihesu filio num et iordane iniciū sumpsit.

Incipit liber secūdu beati augustinī de ihesu filio num et de siccato iordane in trāsitu populi ministerio angeloz. Ca. i.

Quoniam moyses egrediente dei populi gubernationem ihesus filius num suscepisset cōfortatus es de sermone domini de campatribus ad iordanis fluum castra moueri iubet. Ac deinde cū arche onere testamenti decorare reliquam plebem primas vndas precedentes sacerdotes ingrederentur ab illo loco vbi steterunt vsq; ad mare omnis fluius alueus aquis suis confestim nudatus superiorū aquarum moles que de fontibus augebatur sursum in aere mōtabat. quousq; omnis israhel siccis pedibus alueum fluminibus transierat. In cuius mirabili testimonio. xij. lapides quātos. xij. viri portare poterāt de vna glarea iordanis portati sunt in loco castrorum et totidem tam ex hīs. quos terra sicca continuerat positi sunt in eoz locū certe et in hoc signo propositioni operis nostri

Tiber

causa requiritur qualiter archam domini fluiū naturaliter
preterire non permittit. Ita enim pars aquarum que a mare
perrexit nature sue cursum consuetum cōsequit̄ dum altiora
deserens per p̄zona p̄propria more fluminis paulatim inde la-
bitur. at vero humana industria alueos fluminū nudatos
legimus et audiuius quomodo tyrus imperator per siccū
exercitus super gangen fluiū qui sedere post euphraten quā-
titatis illa expeditione qua babiloniam expugnauit dicit̄
esse castramentatus. Unde carissimum et rarorum et equitum
equitem trāsmeādi fluminis audacia p̄sualim rapacis aluei
vortex demersit. Quo facto incredibiliter iracundie furore
aduersus fluium per motus velut insensibilem creaturam
vlcisci statuit ac per imensum annum perpetim anno dotis
viribus vt quatercentas sexaginta fossas diuisit nudatoq̄
alueo meabilem vix genua tingentibus feminis reliquit vñ
eodem exercitu et rege eadē expeditione babiloniā obsidente
excellissimō murum obiectū ab expugnandi molimine ex-
puli ad eufrates fluminis perfluenta superiora vada cōuer-
tunt illa autem p̄dicta arte p̄ducti per alienum limitem
diuertentes per eius nudatū babilonis murū subintrantes
urbē capiunt. Quō ergo humana industria laborioso carmīe
potuit deus potentie sue virtute facilius peragit. sed forsitā
quis q̄ disperitum respondebit hoc factum esse dicens illic
enim fossure opus alues aquarū per humiliora diuertit hic
vero stans aqua nullo remittente ad aeris sul limia cōtendit
sed et hoc ī me humana diligentia sepe effecit et ab oppōis
vallibus aquas in excelsum mōtare et ad fontes redire offē-
sas compellitur. Et vero homines velut terreni de terrena
crassa materia frequenter faciūt quomodo angeli tūc quoz
efficiēs hec omnia mirabilia paguntur per annum facere nō

Secūdus

potuerūt sic naturale aeris op⁹ et p^optiū officiiū aquas reti-
nere ī nubib⁹ vt dodi īdoctiq³ p^otē nozūt cotidiana admīstra-
tiōe retinet. Ita tūc deo iubēte flumīs cursum prohibuit vt
p illi⁹ fluēta archa dei et sacerdotes trāsiret.

De calciamentis et vestibus filioz israhel. Capit. ij.

Terrā igitur rep^omissionis post longi laborē itineris
ingressi de fructib⁹ cananitidis regionis populi turba
cōfudit et mane de nutibus esca ministrandi desinit. In hoc
tñ longo itinere admiratione dignū accidit illud quod p. xl.
ānos nulli⁹ ex omni populo calciamentū aut vestis defecit ī
quo dñs nō materiā nouā in calciamentis et vestib⁹ cōdidit
sed olim conditā conseruauit.

De subuersiōe iericho et terremotu ī passiōe xp̄i. Ca. iij.

In de iordanis ripa egressis iericho persona ex cananī-
tidis ciuitatib⁹ occurrit que lustrata circuitu diez. vij.
quasi arche dñice et exercitus expauescens ad uentum cito
corruit in quo circuitu nullo armorū suffragio vsus ē victor
populus sed ad clariorē in gyro sonantē murus erat vsq³ ad
fūdamenta dirutus vbi nil extra naturā esse factum gestātes
ostendāt siquidem et hoc terre motibus esse factū frequēter
scriptura denunciat quō et infamoso illo remotū centū libie
vrbes corruerūt et in terre motu dñice passiōis vndecim in
tracia subuerse sunt. p̄terea q̄ q³ humani actus efficacia cō-
gerit. hoc altius destruētis vel etiā senectutis ipse cōsumit.
attñ hoc dñtes nō casu accidisse muroz ierico ruinā oñdim⁹
sed ne cōtra naturā sicut aliquid in miraculis factū ostēdem⁹
hoc enī sicut et cum ministrari angelico opere designauim⁹
dei iustum effectum fuisse non dubitamus.

De sole et luna stantibus ad imperiū ibesu. Ca. iij.

Post hoc quod cabana terminorum quinque regibus in unum congregans pugnarent aduersus filium israel cum ex aduerso miscerent cohortes et victoria in dei populo preter contenderet ibesus filius num princeps populi israel soli in media die precepit ne se moueret. et lune ubi fuerat staret donec se dei populus de inimicis vindicaret. Quod et factum est. Nam sol duos dies in uno conclusit. et lune die spacio non occurrit. In qua iussione non humane imperij auctoritate luminaria requiescunt sed domini imperantis ut starent iussu obediunt. Nil enim propter iubentis hominis verbum dei creature faciunt sed quod dominus serui sui ordinatione obediens prece hoc faciunt. Sicut enim prohibetur. sol stetit contra gabaon. et luna ad vallem achilon obediente domino voci hominis ex quo intelligitur deum seruorum suorum precibus obedire ad eorum necessitatem creaturas suas oportune gubernare. hoc luminarium nil nouum in natura commisit et si in ministerio aliquid nouum alium natum ostendit. sed et illa varietas nil in anni cursu et reliquorum dierum commouit dum pariter sol et luna in unum quocumque in suo ordine requieuit. si enim unum luminare curreret dum interim alter requiesceret dierum et mensium et annorum assuetum cursum dum autem utrumque morem hanc habuit quasi post consuetum diem in occasus sui limitem perrexit. non enim quod ad belli illuminationem luna tunc in presentia solis proficeret stare imperatur sed nequid incongrue luminarium meatu per unum quietem et alterius destrueretur sed quoniam et maris cursum lunari convenientem esse in omnibus euidenter monstrauimus et illud iter requieuisse et si scripture vocibus reticetur. none

Secūdus

ipse illarum rerum pronunciat obseruabilis conuiatus luna vero non tantū in hac statione requieuit sed incrementi vel detrimenti sui interim consuetudinem agere non potuit. sic enim dū stetit luna licet stans sua incrementa vel detrimēta ageret. illud īcrementum lunare vltra solis cursum in tidoz rationibus aliquid turbare dum vero nichil ī circuli in se reuertentis cursu dies illa solito longior p̄buit tūc manifestū ē q̄ in illa supueniente vespera vnus diei īcrementum luna sicut cotidie solet gessit vt enim hoc manifestis approbationibus pateat cidozum etiam ab inicio cōditi orbis recursus in se breuiter digeremus quos semper post quingentos. xxx. duos annoscent in p̄ncipio et luna et per oīa cōueniētib⁹ nullis subuenientib⁹ īpedimentis in id vnum cepant redire oñd⁹. **Quīto** nāq; cido a mundi p̄ncipio āno cētēso quart decimo generale totius mūdi diluuium sub noe venit qui p̄ diluuium quadringentesimo. xviii. anno decepit et inde ali⁹ incipiens. i. sextus in octauo etatis habetur anno finitur: et nono eius anno. vii. incipiens. xxxv. anno egressionis filioz israhel de egypto in quinquennio q̄n mortem moyse cōcludit post q̄ octauus in quo est illud signū in sole etiam luna factū. xxxvi. anno egressionis israhel de egypto incipiens in tricesimum ānum. i. asa regnum iuda incedit. **Centēsimus**. xxxii. anno nonus exordium capiens in quo est aliud signum ī sole ezechie regis tempore de quo paulisper dicemus factū legic centesimo octauo anno post templi restorationem que sub dario facta est sui cursus spatium consummauit. donec decimus indeziens nonagesimo nono anno post passionem saluatoris alta aspersa consulibus peractibus cursibus consummatur post quem vndecimus a consolatu paterni et torquati ad nostra vsque ipsa decurrens extremo anno hiberniensium

moriente manicheo inter ceteros sapientes pagitur. et. xij. nunc terciū annum agens ad futuroꝝ scientiā se prestans a nobis qualē finē sit habiturus ignoratur quoz vnusquisqꝫ in formi statu pacis quingentis. xxxij. annis in semetipsum idē in sequētis sitiū reuoluitur cōpletis videlicet in vnoꝝ solaribus octauicenis nonoꝝdecies in lunaribus decem nouenalis vigies octies titulis post quos in lunaribus suspitione per cōmunes. xij. et embolismo. vij. per octoꝝdecem et eudēdecem et incrementū lunare qꝫ cōputares saltū noiant. et solare per quadrātes et bisextos diligenter dinumeratos demū duobus luminaribus totidem dies habentibus et percussus sui omnes sui lineas concordī ratione cōuenientibus veluti primus conditi vrbis annus inouatur dum ergo hūꝫ circuloꝝum totales recursus in se congrue et post illos cidos quibus in sole et luna mora vel reditus signa quō sub ihesu vel czechia factū legitur apuisse describit sine vlla varitate redeunt manifeste intelligitur qꝫ non mora illa aut reuersio aliquid in luminariū et tēꝫꝫ assueto cursum propter editū vel insolitū reliquerunt sed quasi per diem omnē in occasus sui vt supradixi limitem currūt postqꝫ illius solito longioris diei spacium pegerunt per quod videtur qꝫ nil ad sequentis noctis longitudinē temporis illa dies longa cōtulerit cuius princeps pariter ī die cū sole diei preprosite luna requieuit.

De gettone et duobus signis. Capit. v.

Hic purgata funestis habitatoribus cananitidis regione in dei populi didicationē ipsa a domino terra tribuitur qui postmodū pacis itio resolutus in ydoloꝝ illius et reliquarū intuitu nationū cultum puagatur propter quod

Secūdus

gētibus sepe quorum ydola ipse colebat potestate a domino concessa mancipium seruire tribuitur . sed captum et seruitutum laboribus durissimis afflictus frequenter a deo per penitentiam veniam precabatur ille iudices suscitabat qui de seruitutis iugo plebē eruentes nequaquā penitētie domino sed arbitrorum iure preciebant . **Q**uorum temporalibus dū mediantis seruiret populus . **G**edeoni filio ychas celestis nūcius apparuit illum que destructo ydolatrie ritu de plebis sue liberationem cōmouit in cuius conspectu dum gedeon oblationem componeret desuper carnis ius fundens celestis ignis holocaustum assumpsit . **E**t iterum postulanti signum siccitas in omni terra et ros in solo vellere et rursus siccitas in solo vellere et ros in omni terra fuit . sed hec quamuis sociantur numero mirabilium nil tamen velut nouum ostendere videntur in ministracione rerum quoniam et celestis ignis res terrenas vt sepe diximus et dicemus frequenter deuorat et alternatim in mundo per ptem nubibus rorat . sed tamen multa talia de mirabilibus scripturarum subueniunt . **Q**uod et si in rebus gestis diligentem explanacionem non exigunt figurarum prefigurationem in rerum spiritualium intelligentia referta . **S**ed quoniam iopem istum tantūmō gestarū intellectum persequi disponimus hoc licet memorie causam statim hystorialiter numero mirabilium inseremus . **Q**ue etiā si sepe fortuito casu dei voluntate in rebus proueniunt terribilius tñ et celerius et certius et mirabilius in signi alicui⁹ ostensionem per domini imperium gubernata et ostensa fiūt vnde cum hystorialiter et holocausti hac concrematione nō terrestri igne . sed celesti flamma hoc ostendebatur qđ futurū tunc bellū nō humanis viribus sed celesti auxilio proficeret et ros prius demonstrabat in solo vellere ostensus . qđ diuina

Liber

miseratio que tūc in israhel fragili et moli p̄rio fuerat ignitas gentium iras sicut aqua ignem possit extinguere.

De sampson in capilloꝝ fortitudine. Ca. vi.

Terum cum philisteis seruiret plebs israhelitoꝝ manue filij saruc de tribu dan sterili vxori primo de in x ipsi manue dei āgelus prophetalī habitu apparuit eosq; de filijs qui illis esset nasciturus qualiter fieret educādus cōdocuit. cuius ne v̄mquam nouacula caput ipsius transfiret et siceram et vinum et omne q̄d inebziare potest nō biberet. Cui cum manue nesciens esse angelum prandium voluisset prebere. angelus inquit de cibis tuis non cōmedam sed domino tuo holocaustum compone. Q̄d tamen manue illo p̄ecipiente cōposuit cum igne holocausti coram eis statim angelus in celū ascendens demonstrauerat q̄ per nascituri hominis fortitudinem deus populi liberationem sparauerat. Natus igitur sampson iuxta imperium nutritus maximam fortitudinem in. vii. capitis sui crinibus habuit q̄d p̄o certo p̄obant dū nudat̄ aliquando etiam virtutem amisit nam cum validam in valle forecti mulierem de rege philistinoꝝ alienigenam adamaret et illa pecuniam a philistinīs p̄ncipibus quibus acceperat multa fecerat perditionis eiusdem mercede. ipse poscenti fortitudinis sue ministerium in capilloꝝ suozum conseruatione fieri indicauit et illa dormientis in sinu suo vocato rasore caput totōdit perductusq; sampson a philisteis oculis orbat̄ molam manu vertebat donec capilli illius ad p̄riorem lōgitudinem creuerint deinde philisteis epulantibus vt iter epulas sampson illuderetur adducitur. et ipse puero retinenti gressus dixerat vt se ad duas calumpnas perduceret quib̄

Secūdus

tota domus imminebat quatinus super illas veluti lassus reclinaretur quibus ambabus vtramq; manum extendens inuocato auxilio dei totam domum concussit que cito torruens tria philistinorum milia pariter cum ipso sampson prostravit sed necessitas inuestigantibus solutionē non minimā incutit quō totū sensibile corp⁹ ī sensibili capillo motū fortitudinis habuit cuius dampnum doloris sensum nequaquā intulit cum illum tonsor a reliquo corpore firmamenti aculeo diuisit. **De** sampson ergo prius q̄ nasceretur a domino precipitur vt capillus illius numq̄ ferri acumine alicuius a tali tonderetur. **Quā** diu igit̄ in mandati dēmi custodia permanerat spirit⁹ sancti munere maximam fortitudinem habebat. vnde cū muliebri persuasione precepti dñici transgressionem adinuenit etiam spirituale fortitudinis donum quod habuerat statim recessit non in sensibili capillo ossium et carnis et sanguinis qui nil ex hīs habēt inērat sed mādati dominici obseruatio donum fortitudinis obseruabat. **Bed** fortasse aliquis dicet. **Quare** ergo cum capillis iterum fortitudo illius succreuerit si nō in capillis priorem fortitudinē habuerit. **Attamē** etiā in hac vita non tam in longo capillo amissam virtutem recuperat quam donum spirituale qd negligens amisit afflict⁹ penitentia crescentibus capillis paulatim presertim cum in huius mandati trāsgressionē ex parte licet aliqua excusabit̄ quamuis sue virtutis valide petenti misterium dicere non negauit. **Non** tamen se imperate vel concedente vel sentiēte tōdet. vnde afflict⁹ paululum a deo ipetrauerat facili⁹ q̄ nō spēte sed dormiēs seduct⁹ amittebat.

De archa dñi ī terra philistinū capta et plagis quib⁹ bethsamite percussi. et de reductione arche in plastro et q̄ dagon corruit coram archa. **¶ Capitulum. vii.**

Tiber

Rede post filijs israhel mandatorum transgressione deum
offendētibz incitata philistinoz agmina ad bellandū
cōtra eos cōueniunt et filij israhel de se nil cōfidentes archā
testamenti domini in se ipso exercitu suo in pugnam contra
aduersarios cōducūt. **S**ed legis trāgressores nequa p̄ legis
archa tuetur victo potius et delecto ex populo ab alienigenis
ipsa capitur qui victorie munere letantes in terrā suā eandē
captam perducunt et veluti triumphū huius adhuc iuxta
Dagon deū suum archam dei israhel in templo statuerunt sed
primo die Dagon coram archa prostratus repressa tantum in
loco suo restituit. **C**rasina vero facta ad limen in centū ptes
capite et manibus spina dorſi eius truncata reperitur quod
fugere ydolatrie in aduentu dñice legis cultum monstrabat
Qui enī fugiunt persequenti dorſum dant. **P**reterea quoq̄
tota philistea feda ad modū plaga percutitur nam et extales
eoz foras p̄minebant et ingens lozicū copia per totā pro
uinciam diffundebatur cōuenienter quippe Dominus illis in
vtrāq̄ penā prestauerat qualē rerum ipsarum cōueniens
ratio exigebat. quāuis qui misera animalia diuino cultu ve
nerabantur p̄ miserrima animalia in aduentu dominice legis
castigarentur et qui tabernaculi domini interiora. i. archam
extra limites suos p̄traxere hī interiorū suoz foras p̄minē
tiū feda affligerent clade. **Q**ua propter q̄n plastro nouo ipo
sitam duabus fetis vaccis vehendam que iugum antea non
cognouerant teneris domi vitulis mugientibz ad fines suos
redire archam p̄miserunt. v. mures et totidem anos aureos
iudices plagarum suarum. quo ne eam vacuam dimitterent
iuxta eam in capsella posuerūt. sed in hīs multiplex figuraz
intelligentia latet que propzū operis industria et temporis
indiget otio.

Secūdus

De celi fragore quo territi sunt alopili. Capit. viij.

Terum quoq; infinita philistinorū agmina quasi arena maris innumerabilia p̄ plana se terre israhel effectu d̄mit que dñs samuele orante a facie filiozum israhel ingenti celi fragore p̄terrebat. quib; per hec non p̄propzia virtute vicisse intelligerent et hostes dei p̄tectionē et auxilium erga hūc populum scirent.

De vocibus et pluuijs qm̄ saul ordinatus est. Ca. ix.

Videm quoq; samuel inuocantem dominum cū populus regem sibi peteret et saul filium cys de tribu beniamin in dei faminie iussu p̄pheta ordinauit dominus p̄ pluuias et horribiles voces intonuit quibus plebs que audierat. se deū nō repulisse ita regnaret sibi intelligeret quos fragores per samuelis iterū dñs d̄p̄cationē cōpelluerit post q̄ populi de hac re plenitudine sp̄xit.

De saul p̄phetante inter p̄phetas et quo spiritu p̄phetauit. Capit. x.

Saul inuidie stimulo fuscitatus a malo spiritu arrept; cū dauid occidere vellet et ipse dauid tūc cū samuele et ceterorū p̄phetarū nuncios ire cū eo p̄phetaret et ip̄m interficiendū de medio p̄phetarum rapere iubet sed illos protinus vt veniebant spiritus qui in p̄phetis loquebat; arripiebat. Item quoq; saul quasi iūctū familis opus strict; archus post exiens cū inter p̄phetas venerat p̄phetabat Diximus cum balaam et asina eius disseruimus qm̄ spiritus sancti verba non dicentiū merito pensantur sed ipsi volūate vbiq; voluerit p̄feruntur per q̄ tamen p̄ferentiū ea

Liber

merita non in melius augētur sed bona non hnt opa. sicut in balaam et saul et capha pontifice. vnde tales prophete in iudicio nonne in tuo nomine prophetauimus dampnati domino respondebūt et causam eterni ignis consortiū inter ceteros impios subibunt. at vero et hoc loco quidē estimāt q̄ saul nō diuino spiritu. sed malo illo quo sepe arripiebat. per totum illum diem prophetaret donec deus etiā imminens mortis periculū ipsum suo spiritu arrepta dñi dispensatione euaderet. sed qualiter hoc sentire potest dum ita scribitur et factus est sup eum spiritus domini et ambulās prophetabat nisi forte sic in hoc loco accipiaur spiritus dei quō et alio loco spiritus dñi malus saul arripiebat. verūtamen vbicūq; sine addimento spiritus dei vel spiritus domini vel spiritus xp̄i vel spiritus ihesu in scripturis sanctis inuenit. spiritus sanctus esse a nullo sane sensu dubitatur. **U**bicūq; vero cum addimēto dicit esse spiritus dñi malus vt in libro samuelis intelligitur dyabolus esse. qui dñi propter ministeriū malū propter viciū dicitur videtur sepe quoq; cū singulariter spūs tantū et non additur sanctus aut dei aut aliud quodcūq; ex hīs que ad signandum aut demonstrandū spiritum sanctum pertinet deprehendit̄ contrarius spūs qui est dyabolus aut subiect⁹ quisq; sibi ex hīs qui ministrāt demonib⁹ dinoscit̄.

De samuele suscitato a p̄bitone et virga in serpentem mutata. **Capit. xi.**

Post etiā et angustia cōstitutus hostili se p̄mēte ipetu tamen neq; per prophetas neq; per sacerdotes neq; p̄ sompnia petenti sibi dñs vllum responsum daret saul rex ad p̄bitonissam perrexit et ex mortuis aliquem per sue artes

Secūdus

incantationis suscitaret que cū quereret ex eo quē mortis de
 sompno cuperet resolui ille etiam samuelem velle respondit
 suscitari. **S**uscitatus vero samuel sauli quō eueniret nūciauit
 hac inquit hora tu et filij tui mecum eritis. sed et israhel
 tradam tecū in manu inimicōz eius qualiter ergo samuel a
 phitonissa suscitari dicitur dū phitonissa demorantis incāta
 tionibus et prestigijs vti videret. et quō saul qui ī viuētibz
 prophetis dei responsum nō inuenit resuscitātū a morte pro
 phetam audire meruit. vnde non hunc esse samuelem illum
 prophetam perfectū facilius intelligitur. sed dyabolus qui
 se transfert in angelum lucis in fantasia samuelis considere
 tur quod ex sermonibus eius recte dinoscitur quoniam funestoz
 sauli dicebatur tu et filij tui mecum eritis et enim si meruit
 hic ille samuel ostensus esset nullomō iniquū regem consortē
 sui meriti post mortē diceret. **S**i ergo a phitonissa dyabolus
 ostenditur quare samuel in diuina scriptura dicitur suscitatus
 in multis sacre scripture locis ymaginatis rebus veraz rerū
 nomina sepe ascribuntur. **Q**uō et predicta virga in similitu
 tudinem serpentis ymaginata et phāastica illa magnozū
 serpentū in egypto et ille eneus serpens nominatur duo quō
 cherubin pro similitudine obumbrare propitiatorū obum
 brantur. **Q**uinqz mures vel ani vel anuli de terra philistin
 in capsella cum archa deferuntur. **C**herubin quoqz et palma
 malagranata et recia in templi edificio depicta describuntur
Cum hec omnia non ipsa rei veritate. sed pro similitudine
 ista nomina recipiunt ipse tamen scripture sine vllō incerti
 tudinis regula quasi res veras. hec notatim ponunt. **P**han
 tasia igitur samuel velut ipse samuel ostensum pronunciat
 sicut et in vsibus prophetaz et apocalipsi iohannes ostensi
 viri pronunciantur.

De percussione oze. Capit. xij.

Postmodū deinde dauid regnum obtinente. archa testa-
menti de dono aminadab ad iherusalē a rege et omni
populo producitur. oza filius aminadab. sequēs archam cū
illam velut sustentans tangeret. subito mortz percussus et
suffocatus in quo factō temeritas cum ipso qui cum nō esset
de genere aaron tetigerit dampnatur et totus populus qui
tāte ī diuinis rebz se agere debet admonet. sed quidē aliqb
precedens terra peccatum in oza per hanc culpā esse punitum
existimāt qm sepe euenit vt minores culpe pcedentiū pecca-
toz vindictam incutiant.

De dauid numerante populum. Ca. xij.

Quemadmodū cum populus israhel peccasset comouit
dominus vt dauid numeraret populū per qb accidit
vt plebs peccans per quam regis culpam. penam sustineret
precedentiū delictoz. Angelus enim domini. lxx. viroz milia
ex omni israhel vsqz bersabee occidit et iherosolimā urbem
velut delere proposuit non qz dominus ciuitatem quā nunc
dispidit delere vellet sed vt ostensus in pzinu vindicte
angelus dignam videnti regi penitentiam incuteret. Ex quo
intelligitur dauid minorem culpam comisisse quā plebē qui
peccatum suum per solam penitentiam deleuit populi vero
delictum in auctoribus suis mortis seueritatem promeruit.

De duobus signis iuxta altare bethel. Ca. xiiij.

Et cum deinde cū per peccatū salomonis populi israhel
regnū vnum in duo diuisit ieroboam filius nabaath

Secūdus

rex decem tribuum in partibus aquilonis metuens ne tēpli qđ erat in iherusalem incitatio rursū populū roboam filio salomonis iūgeret ydola et altaria in dan et ī bethel posuit sed in dedicatione altaris qđ fuerat in bethel vir dei de iuda vt contra illud altare propheta a domino mittitur. Quo adueniente duo terribilia signa ostendūtur. Nā et altare in duas partes statim in hora holocausti scinditur in regnum ipsius arida manus siccatur. Que duo signa rei et temporis sui apte conueniunt. dum quid in ipso tunc rege sit factum euidenter ostendūt. Aptū enī videbatur vt qui dei cultū qui illud vsq; in vnū altari et templo diuisisset ipsius altare qđ ille sibi et ipse fecerat sic scissum desiccaret. Et qui populi dei manum ne domino suo oblationē et holocausta imolaret aridā fecisset in scismatico illo holocausto manus illi arida appareret.

De trium annorum et sex mensium siccitate.
et coruo ministrante helye. Capit. xv.

Posterea quoq; achab filio amri necessitate cū iezabel vxore sua plura augente scelera helyas thesbites de galaad in sermone dei dixit. si ros et pluuia nisi iuxta oris mei verba hīs annis erit cuius oratione prophetica pluuia tribus annis et sex mensibus non pluit quibus qui deū per mala in terra exacerbassent celi clementia et aeris cōmoditate carerent. Verum hec plaga vt multi magistri putant tantum terram israhel castigauerat. sed moris est scripturarū vt illam pronūciant de qua dñt omnē terram indifferenter nominent qđ conuenienter eum. Helya postmodū achab sermone monstratur. cum enim helyam ipse vidisset tu qui es qui conturbas populum israhel achab dixisse refertur. cui

Iuber

respondens helyas in israhel tantummodo culpam que hanc plagam incitauerat fuisse denunciat. Non inquit helyas ego conturbo israhel sed tu et domus patris tui quia derelinquis legem domini et seruis baal. Quibus utriusque dictionibus in israhel tantummodo culpam et plagam conuenientia verborum esse demonstrat. Si et enim totum mundum plaga illa flagellaret non qui conturbas israhel tantummodo sed qui conturbas totum orbem acham dixisset. in tempore autem siccitatis a domino helye dicitur ut in spelunca torrentis carib se absconderet ubi cozuis ministrabat pane et carnibus et aqua torrentis illum satiaret duplici. scilicet occasione. quatinus in tempore famis haberet alimoniam et persecutorum auide se querentium turbidam effugeret iram. Ad cozuis vero ministrari propheta precipit ut. scilicet culpam quam in diluuium commiserat in terra purgare auis illa videret dummodo fidelis minister efficitur helye qui negligens et fallax erat ante noe propterea quoque in hoc ministerio illud etiam ostenditur qualiter homo si non peccasset etiam in fructuosorum animalium nunc ministerius vteret. Unde vero eas carnes et panes ille cozuis detulerit ipse viderit qui tale officium committebat in quo tantum intuendum est quod ex aliquorum hominum scientium aut nescientium industria cozui hic acciperet qui totos pane et carnes qualiterque preparabant.

De vidua pascente helyam in sarepta sydoniorum et iezabel persequente.

Capit. xvi.

Quomodo de torrente propter nimiam siccitatem aqua deficeret ad viduam in sareptam ut ibi pasceretur exire helyam deus iubet. Que cum in domo sua viduam cotidiano faceret familiariter receptum lechitus olei et farine porria in quibus unius diei refectio in aduentu suo inuenerat non minuata

Secūdus

sunt donec incitauit dominus populum suum et hic accidit non quod in valida manus domini esset ut etiam postquam torrentis unda defecisset quam illi cum panibus aliunde et carne donaret sed idcirco ad sareptam sodomorum saturandus propheta mittitur ut per illum bona et fidelis vidua pasceret. Ne vero quem moueat quod sydoniorum terra hanc eandem plagam pariter cum israel perpeffus erat dum inde iezabel persecutrix prophetarum et totius vindicte et facinoris causa sodomorum regis filia paternam originem ducebat. Certe et hic etiam signo non noua a domino sed condita natura in modica non modica substantia gubernatur quod de calciametis et vestibus predictum memoratur. Nam in ceteris predictis omnibus miraculis nil nature rom refugit sicut ipse rerum euentus frequenter ostendit.

De mortuo unico vidue filio quem suscitauit helyas. Ca. xvij

Quius vidue filius in illo tempore quo helyas in domo eius morabatur graui egritudine mortuus fuit. sed hunc helyas oratione sua ad vitam iterum reuocauit de quo tradunt hebrei quod ipse ionas propheta postea fuerit quem deuenire ceti glucientis euolutus tribus diebus dominus absoluitque deus qui inimicum suum in quocumque tuto loco post occidere seruum quem vult eruere de qualicumque angustia liberare valerat vero illa famosa questio que de mortuis resuscitatis agit usque ad lazarum a nobis reseruatur.

De holocausto in monte carmeli. Ca. xvij.

Evoluto autem tempore siccitatis cum dominus super terram vellet pluuiam dare prophetam helyam in occursum regis achab iussit exire qui omnem israel et ydolorum prophetas

Liber

contingentes quinquaginta in monte carmeli congregavit
quibus congregatis. scūs helyas duos boues vnum domino
et alterum baal per se et per prophetas ydolorū maētari in
holocaustū rogauit vbi dominus qui per ignem exaudierūt
ipse tocius populi deus sit quo impetrato sacerdotes bouem
suum baal vt ignem consummaret holocaustū rogabant sed
baal qui post vltus igni in potestatem traditus est sup holo
caustum ignem dare non poterat helyas non bouem suum
in frustra cōminuens per membra diuidens super altare qđ
destructum fuerat et qđ ipse curauerat tunc statuit eūq; aqua
habunde supfludit. oranteq; illo subito ignis de celo cecidit
qui bouem cum altari et lapidibus et aqua simul cōsumpsit
ac deinde sacerdotes baal in potestatem traditas in torrente
cyson interfecit et oīs populus dñi esse cōfessus credidit in
hoc et extra naturā ignis ne an aqua aliquid fecit qui desup
aeris ignito spacio descendens cum dei gubernantis imperio
alimenti sui naturam quā in terram ardens pronunciat qui
cum de superiora vbi est natura illius ardentē contempnere
temptat. sicut enim aqua natura semp descendere ad inferiora
sic ignis proprium est appetere excelsa natura contendere qđ
nō substantia sua que grauis est per semetip̄am sed p̄ aeris
leuiorem natura qua aquarū minutissime gutte ad aeris alti
ora vaporaliter contrariū solet facere que minutissime gutte
ad aeris altiora fumali modo contendente cum in densioribus
nubibus conueniunt aeris natura superfieri non possit sed
merito coagente giruscula mole ad terram dilabuntur et si
illa in nubibus priusq; lapsae fuerunt gelu preriperit easdē
guttas concretas in grandinū lapillos glaciabunt solidatos
frigoris rigor et si remissiores et nec densatas eas gelu niue
rit niuem facit et si has gelib; frigus non perstruxerit aque

Secūdus

Nillicidium liberum ad inferiores partes vnde ierant redit
 sicut aqua autē per semetipsam nisi per aliam substantiam
 vt ostendim⁹ non ascendit sic et ignis nisi p̄ aliā substantiā
 inferius se non descendit vnde cum et dñs sup. v. ciuitates
 de quibus in primo libro diximus igneos ymbres plueret
 hic idē p̄ sulphurem sit quatinus in sulphure ignis arderet
 et per grauiorem sulphuris naturam idē ad terram laberet
 in hoc ergo loco vbi super altare ad holocaustū ignis descē
 dit aut per aerem per sulphurem descendit qm̄ ignis p̄ semet
 ipsum nō potest descendere nisi se alicui materie grauiozi de⁹
 iusserit insinuare sacerdotes ergo ydolorum sine homicidij
 culpa helyas dei seru⁹ ifecit quippe qui erat i lege que dicit
 blasphemū nō paciens viuere nullus hoīm ergo ydolū colit
 nō dei blasphem⁹ extiterit ac per hec qui ydolatrie cultores
 mactauerat blasphemos et sacrilegos de terra purgabat. Et
 post omnia qui ymbres a terre pfusione tribus annis et. vi.
 mensibus orando prohibuerat in modico temporis spacio
 eodem orationis suo officio sitienti terre habundantē pluuiā
 et placidam a deo impetrabat que in terram prius nequaquā
 venisset nisi eam a cultoribus baal occidendo mundaret.

¶ De. xl. dierum ieiunio. ¶ Capit. xix.

Quos cū iezabel ab helya infectos esse compius sed illū
 de morte propria minatibus verbis p̄pheta terret.
 vnde p̄gens in terrā iuda querulus helyas in vmbra iunipi
 sedens obdormiuit. Quē angelus domini tangens in sompno
 suscitauit et pane et aqua esurientem saturans et sitientem
 refecit. Quo cibo refec⁹ in eius fortitudine. xl. dieb⁹ et. xl.
 noctibus nil comedens vsqz ad ozeb dei montem ambulauit

vnde verbi dominici fructus cōsortio rursū in terrā israhel rediit. de isto vero pane et aqua angelico officio ministratis quoz fortitudo pasum famis labore p̄phetam. xl. diebus p̄textit scientibus vnde necesse fuit intelligentiā differendā pace sancta reseruauimus in quo pane cum quasi humane industrie totus sit operis similitudinē cōspiciamus nō terreni panis virtutem q̄ vna saturitate. xl. dierum necessitatem impleuerit esse intelligimus nisi forte āgelico opere de quacūq; terrena materia factus in terram tegentis animam hominis pasum validiozem hominū pane effecerit sed hic panis et si p̄opriam occultando naturam sollicitum lectorem fecit de. xl. tñ diez ieiunio quō illud tempus ieiunius pertulerit securū reddit dū per nullius virtutē nullo egens cibo tanto tēpore vixit.

De igne descendente supra quinquagenarios. Ca. xx.

Rex interuallo quodā tēporis interiecto ipso p̄pheta in monte quinquagenariū p̄ncipem cum hīs qui sub eo erant vt eum ad se ducerent rex iussit. Qui supercilio. i. superbo timore inflatus animo dixit homo dei vt ad illum nobiscū exeat rex achozias. i. filius achab iussit cui helyas vt iniquis si homo dei sum respondit p̄pheta in te nūc et in eos qui tecū sunt celestis flāma ardebit quo facto et aliud eiusdem ordinis virum cum tot comitibus ad eundem redire p̄cepit que in consona primo p̄ferentem simul sequētia cadere vindicta consumpsit. Quo facto tercius ad idem desti natus periculum quinquagenarius cum suis coram domini p̄pheta suppliciter genuflexit et per verba p̄catoria illū regit adire cōspectū rogauit sed huic associare helye angel⁹ domini dixit qui cito surgens et gressum socians superbis

Secūdus

interemptis cū humiliato et supplice ad regem prexit ignis et ī hoc loco sicut et in p̄dicto holocausto dei dco prophete verbū obediens qđ videbatur impleuit et in hñs grauioris forsitan āte cōmissi crimē peccati sicut et in hora et numero populi prediximus vltrix flāma numerū puniuit.

De transeūtibus iordanem helya et helyseo. ¶ Ca. xxi.

DEmū vero cū dominus helyam eleuare voluisset ipse et helyseus zapham minister suus iordanis fluminis diuisit pallio helye pede sicco sicut in transitu filiozū israhel factum prediximus transuerit vt cuius rei explanationem de libro ihesu predicto huic operis satis sufficiūt. Quoniam dum in multis hñs mirabilibus virtutum gestis predicta cōueniunt hñs rebus mirabilia facta et si in figurali explanatione deuiauerunt eandem tamen rationē in rerum gestarum hystorico itellectu expositiones necesse exigūt anteq̄ de mirabilibus totius diuine scripture sermonis nostri ceperimus exercere opere precium est ea etiam in quibus propter precedentium similitudinē explanare aliquid non est necesse pro vt gesta sunt exponā. presertim cū ex mirabilibus scripture dñice nil preterire disposui ī quibus a ministerio cotidiano excellere vt in alio videntur.

De ascensione helye. ¶ Capit. xxij.

Xistur ambobus hñs ripa iordanis egressis helyas ministerio suo dicebat postula a me quod vis. priusq̄ me me deus a te transiere et recipi iubeat. Cui helyseus spiritus inquit tuus duplex obsecro ī me requiescat rursumq; helyas duriter dicens postulasti. sed tamen si hora receptionis mee

Fiber

michi affectus et videris hanc petitionem euentus cōplebit. hic vero postulans helyseus non elationis affectus super magistrum suum voluit. sed videns peccata populi in munera et propheta qui reliquere nō simplici helye spiritu sed duplici compesci posse preuidit si et enim illud quod potuit intētio volentis se eleuare animo postulasset nequaquā a domino et ab ipso helya quō petebat impetrabat igitur hīs dictis iam iamque helyas igneo curru receptus velut ad celū considerāte helyseo rapitur et hacten⁹ ipse sicut et enoch in testimoniū nouissimi temporis adhuc sine morte seruatur vt. s. horum in ore duorum testiū nouissimi testimoniū sermo consistet quā in extremo tēpore paulo antequā dampnetur sathanas humanum gen⁹ aperto bello deprimat cōtinebat ergo vt helyas quem diuini amoris zelus ignito in animo suo fraglasset ardore et per ignem miranda multa signa faceret et per currū igneum ab omnibus commutant dominus ad sublimiorem statum eueheret. Ceterum vero quō de enoch in primo libro prediximus helye etiam conuenire videamus.

De virtutibus helysei. Capit. xxiij.

Antera labentia in terra vestimenta helye mestus heres helyzeus colligebat et iordanem item dominum helye inuocans pede sicco transierat veniens in iberico amaras et steriles aquas imissio in fonte sale sicut per lignū in heremo moyses sanabat de etiam re ī loco isto deseruisse sufficit inde veniens in bethleem a paruis pueris caluus helyseus illud batur quibus cum in nomine domini maledicerent duobus vrsis de silua venientibus. xl. duo pueri lacerantur in hoc loco non propter proprium cōuicium propheta in iracūdia

Secūdus

cōmotis pueris maledixit. **H**ec auersatos a domino et lege
 patrum filios qui in bethel ydolis immolabant cum fortasse
 ipsi qui pueri ut moysi tunc erat ydolis sūt consecrati iusta
 vindicta plexit in bethel nāq; vnus ex duobus vitulis quos
 ieroboam filius nath fecerat qui peccare fecerat israhel fuit
 constitutus in quibus decem tribuum israhel a domino ydola
 colēda diuertēs peccauit popul⁹ propterea etiam propheta
 prudens cristo in caluarie crucifixo iudeoz peculans popul⁹
 esset passurus q̄ eis figurali ratione competebat interim et
 operatus de hinc in illa expeditione qua ioram rex israhel et
 iosaphat rex iuda et rex cedon ad filios moab exierant cum
 in deserto totus sitis labore fieret fatigatus helyseus aquas
 persiccāt iterentem sine pluuia venire a deo ipetrauerat vbi
 foras et puteos populū facere iussit propter israhelitas et
 gētiles qui in eadem exercitu erāt. **C**umq; ex illa expeditione
 reuerso ī terram israhel venisset mulier vidua vnus ex pro
 phetis lacrimabiliter ad eum clamauit. **E**cce inquit con
 ditor me⁹ duos filios quos seruo tuo viro meo genui ad ser
 uendum sibi quia reddere aliud vltra non habeam tollere
 cupit. **C**ui helyseus dic inquit quā rē ī domo tua potes h̄re
 parum respondens vt oleum quo vngar reconditum penas
 habeo in vase pete ergo dixit helyse⁹ mutuo a vicinis tuis
 vasa vacua non pauca. **Q**uō cum fecisset de paruo illo crescēte
 ipse repleuit oīa hec exigua olei pticula per virtutē prophete
 in maius crescere non contra naturam potuit omnem enim
 magnitudinem creaturarum de paruitate semper crescere cō
 uenit cum presertim spiritalius hoc in liquozis natura pin
 cernalia arte sit vt quedam peculozum genera de parua ma
 teria in habundantiam liquozis exundare idest saturire et
 feruescere comprobentur per primam q̄ ciuitatem sepe idem

vir egrediens cum a quadam diuite femina. sed sterili bono frequenter hospicio receptus fuerat p̄dixitq; de viro suo proprio conciperet sed ille natus et nutritus graui et insolita doloris egritudine adhuc puer percussus obiit quem tamen helyseus figurali ordine resuscitans matri viuum assignauit Quodam etiam tempore coacti filij prophetarū inter ceteras herbas agrestes colloquintidas mortiferas nō agnoscentes in pulmento coxerunt. Quō cum vniūscuiuspiam eorū gustasset in olla mortem esse clamauerit. sed dum helyseus farine panis in eādē ollā manu propria misit illius nisi virtus per illiū farinule lapidum et suauem et sanum saporē insipidum et mortiferum colloquintidarum agrestium incit. xxx. q̄ panes in centum viros diuidi precipiens turbam saturauit et super habundantem copiam fragmentorum colligentes ministri habuerunt sed de huius virtutis intelligentia diligentius explanabimus cum de quinque panibus et duobus piscibus et rursus de .vij. panibus et pisculis paucis in euangelio si dominus pmiserit disceremus.

De mundatione naamam. Ca. xxiij.

Post hec naamā princeps exercitus regis syrie leprosus cum mirabilem prophetam et sanitarum gracia condonatum in terra israhel comperisset comitum stipatum turba militū sumptis a domino suo muneribus et epistolis primitus ad regem israhel pergentem et ipse ille ad domum helysei tendere mouet vbi pre foribus stante illo helyseus per puerum iussit vt septies in iordane se lauaret sed ipse superciliose nuncium omnino despiceret. nisi socioꝝ suorum sermonibus vt hanc facilem rem faceret suasus foret quibus acquiescēs septies vt helyseus precipere in iordane lauat eiusq; cutis

Secūdus

totaꝫ mollis et tenera quasi pueri sanata redditur vnde pro
 salutis bñficio viro dei munera offerre tēptabat. **Q**ue ille re
 cusans q̄ gratis acceperat gratis iꝑtiri malebat. **E**x hac re
 manifestissime declaratur vt p̄dixi q̄ i sermone imperantis
 dei sc̄m impium prophete nō in re aliqua virtutis sacramē
 tum continetur quoniam si sine imperio prophete imo dei p̄
 prophetam naamam in iordane se lauaret sue lepre purga
 tionem nullo modo tam cito reciperet. **C**ogitans ergo apud
 se gyezi minister viri dei quod quasi sine causa naamam dñs
 suus helyseus p̄parcerat duobꝫ assumptis secū pueris festi
 nantiꝫ post eū exire ac si a dño suo missus properat acceptā
 qꝫ ab eo composito mendatio pecuniam in equis ex parte re
 portabat quam helyseus totam accipere et nequaꝫ habere
 voluerat deinde vero interrogatus gyezi a domino suo quo
 isset nō quo q̄ se isse falso simulauit. sed occultum mendatiū
 euidenti iudicio propheta conuincens. nonne inquit spiritus
 meus tibi p̄sens erat quando homo in occursum tui de suo
 curru descendit dum igitur ifelix te cupiditatis cogitatio vt
 hic agēs et dicens fefellit. lepram naamam cum sua pecunia
 tibi et semini tuo vsqꝫ in seculum adhaerebit ecce eadem po
 testate helyseꝫ propheta lepram naamam corpore deposuerat
 qua gyezi eadem adherere carni et domui imperabat. vnde
 p̄uidendum est istas omnes virtutes nō rerum temporalium
 effectibus sed imperantis p̄cepto peragi. **Q**uamuis contra
 naturam nil in illarum vel harum effectione certum est p̄fici
 in quarum tamen perfectione ipsa dei imperantis voluntas
 seu per se seu per āgelos seu per homines illas requirit quas
 futurorum figuris apte per omnia conuenire p̄nouit.

De amisso ferro in aqua et reuocato per lignū. ¶ Ca. xxv.

Quodam q̄ tempore filijs prophetarum coram helyseo
 facientibus sibi locū manu vntus ex illis securis ferz
 manubzio lapsum excedens in iordanis fluium cecidit qui
 amisso ferramento q̄ mutuatum acceperat omnino grauitē
 doluit. vñ helyseus viri clamore motus affedu dolentis locū
 vbi ferrum ceciderat demersum requirebat quo aduocato et
 a se illuc ligno imisso ferrum de profundo ad superiora aque
 natās reuocat grauem vero ferri naturā tenuis aque substā
 tia ferre nō valet. sed tamen qui postmodū sub petri pedibus
 maris solidauerat naturam āte illam de profundo ferrum le
 uare iubet aque namq̄ natura quāuis terra fragilioz aere tñ
 solidioz videtur. hic enī minus habere de terra virtutis osten
 ditur metalla et lapides ab ea minus sufferunt ab aere vero
 illud plus retinet qđ hominum et ceterozum animalium cor
 pora et ligna supernatantia sufferre valet. vnde et si metallū
 ad integrum aqua non supportat ex pte cum portantibus tol
 lerat quoniam lapidem vt sepe probatur quem vix duo viri
 in aere possunt leuare in aqua cum de fune pependit vnus
 homo poterit retinere vnde apparet aquā et si non per totū
 ex parte tamen sufferre posse q̄ ex parte res habet. deum per
 totum posse et q̄ ex parte res habet deum per totum vt se
 quat naturaliter. īperare propter quod aque natura natans
 ferrum sufferre poterat quia deus q̄ ex parte p semetipsum
 creatura consuessit vt ad integrum faceret improbat.

Belli quoq̄ tēpoze regi israhel ī multis locis rex syrie
 insidias componebat quas helyseus propheta regi is
 rahel semper vt se caute in hīs ageret manifestabat. sed dū
 hec rex syrie per helyseum fieri pro certo dinosceret ad totā
 ciuitatem helysei misit copiosum cursibus et equis instructū
 exercitū. Quod cum viri dei minister necesse surgens videret

territus et pauore confusus ad helyseum venit. Quem confortans propheta plures inquit auxiliares nostri quam hostes et vltra modum pueri mens preterita fieret videntis inimicos copiosam multitudinem ei angeloz igneis curribus et equis instructas per totum montem in eius occultu astantes phalanges fecit esse visibiles vnde ad hostes digrediens hic a domino impetrabat vt illam gentem sicut ante ifiditibus loth ciuitate percurreret obsecatos demonstraturum se vix quem quererent promissiones in samariam urbem perduxit eorumque oculos aperuit ibi quos rex israhel videns de helyseo quesituit vtrum occideret eos autem non cui vir dei non vt interficeret imperauit sed versauice inimicos cibis reficeret et abirent non ita igitur vt lucem diei non videret hic populus et cecitate percutitur. sed presentis helysei et locorum per quos ambulabant agnicio ab illorum oculis occultatur. si etenim cecata diei lucem non conspiceret nequaquam tanta multitudo solum helyseum sequi ducentem in samariam potuisset ipsa igitur cecitate percussa sunt dum quem viderunt nullomodo intellexerunt. vnde simili modo vir dei suo ministro non ad videndam lucem diei per quam hostes vident oculos aperuit sed in angelorum consideratione quos ante non videbat eius intuitum direxit.

Hoc etiam bello benadab rex sirie in terram israhel cum infinita multitudine veniens samariam multis modis obsedit et ad tantam angustiam inclusos vt matres filios comederant obsidiones necessitate coerant vnde rex israhel tam obscena infantie permotus ad domum helysei furore plenus venit et vt partem angustiam valentem absoluere decollare destinavit. Qua propter ipse propheta velut de anime periculo curans fixo sermone responderet. Cras hac eadem hora statere modius simile et ordeis modij mercabuntur in huius

itroitu urbis vno statere at vnus ex duobus ducibus regis in fide mente garriens si inquit catharactas dominus in celum faceret numerum quod dicis esse valebit. Qui helyseus ait. tu hic oculis videbis. sed cum huius infidelitatis ex hijs comedere non poteris sequente de hinc nocte sonitum aeri fragoris et syrozum castris dominus audiri fecerat qui cunctas inimicorum cateruas pariter versas in fugam diuertebat. Quo exploratio cateruatim populus. per portam ciuitatis prozumpens infidelem illum ducem suffocauit qui videns ista iuxta helysei verbum eis nesci non potuit.

His omnibus virtutibus quas propter mirabilium diuine scripture originem seruandam perstrinximus autem ante in primo libro similia quedam que notauimus aut etiam tercio quod de veteri et nouo testamento differemus. Si dominus vitam et adiutorium dederit quedam explananda reseruaemus.

Inter post mortem helysei famuli dei cui quidam familiares eius mortuum quod per tantos latrunculos videntes pertinuissent in sepulchrum helysei quod properat mortui cadauer proiecerunt. Quod dum tangeret ossa helysei reuixit et ambulauit unde quidem prescriptum sermonem in hoc signo impletum fuisse dicunt. hic est spiritus qui in te est fiat duplex in me quod nemo impleri debuit helyas ergo in vita sua priusquam reciperet mortuum resuscitasse viuum scribitur quem similiter et helyseus fecisse iam cernit sed et alium. id est istum post mortem suam videlicet in sepulchro reuiuificasse videtur sed hic duplex gratia facto esse non apparet. Quippe quod enim helyas semel fecerat bis ac ter si necesse esset iterare posset sed potius hic duplicem gratiam helye esse in helyseo pronunciat quod helyseus imperando que helyas oratio et postulatio impetrabat siue ut ceteri dicunt quod helyseus cum multo honore et seculi dignitate virtutum

Secūdus

et prophetie donū habuerat q̄ helyas et pfug⁹ in montib⁹
speluncis degens et exitus ab hominibus retinebat.

De captiuitate populi et senacherib ueniente in iudeam ¶ Capit. xxvi.

Per longum deinde tempus populus israhel cum dei le-
gem et prophetarū dicta transgrediens ydola colendo
dominum ipsum contempneret patres suos de terra egypti
duxerat in manus gentium traditus post plurimas populi
strages et urbium obsessarum euersiones decem tribus que
in partibus samarie fuerunt a facie sua penitus proiciebat
et reges asimorum saul. s. et reglaphalnasar quibus eos cap-
tiuandos et translatos tradiderat samaritas pro eis custodes
videlicet ex multis gentibus et urbibus ne esset inclita terra
congregabant. Quos leones iubente domino quod eum non
metuissent dilacerabant. unde ad regem regalphalnasar cito
p nuncios sermo deuenerat. q̄ genus quas statuerat i terra
iscultum dei terre ignorantes leones vorabant qua propter
rex vnum de sacerdotibus leuitice stirpis illas eum genus
colere fecit quo accepto q̄uis gentili superstitione vnus re-
licta plaga cessauit. Tribus autem iuda et iherusalem ciui-
tatem quam egit dominus et omnes qui ad eas pertinebāt
adhuc deus tunc reseruauit cuius regnum ipso tempore eze-
chias rex iust⁹ deniqz gubernit. sed sennacherib rex assirioz
videns q̄ patres sui samarie regnum et ipium israhel destrux-
issent et ipse ad terram iuda duce replace quem hebrei filiu
ysaie prophete dicunt profugit vridam ad syrios comigrasse
exercitum conuocat et iherusalem urbem expugnare prebet
Sed in ipso conamine deus populi defensor et superbozum

humiliator de celesti exercitu militem angelum videlicet etiā
 assiriorum castra misit qui opere vnius noctis .c. lxxxv. mi-
 lia ab exercitu sennacherib interfecit. Qui sic fugat⁹ de terra
 iuda cum paucis ad ninivem orbem suam fugies vix euasit
 vel vbiq; ī ydolorum fano repertus filiorum suorum quos
 ipse genuit vulnere corruit.

De infirmitate et signo ezechie regis iuda. Capit. xxvii.

Diuo tempore interiecto ezechias rex iuda ne de tāta
 victoria esset eleuatus et forsitan etiam gratiarum ac-
 tione exiguus in grauissimi languoris morbu incidit ad quē
 ipso languore visitandum ysaias propheta veniens dixit dis-
 pone domui tue non quia vltra non viues sed morte morie-
 ris. Quo tristi ad modum nuncio protinus rex ipse permot⁹
 ad parietem faciem suam conuertit lacrimabilem que pro
 vita sua in conspectu clementissimi et misericordissimi et do-
 mini precem fudit. non q; de suo vtpote perfectus merito in
 conspectu conditoris sui incertus fuit. sed quia in cristo ven-
 turi generatione sui generis pro sapientia et ī throno dauid
 lucernam non dereliquit sed cum supplicantis fletibus regis
 et famuli sui et pius et dominus ad misericordiam esset flex-
 us rursus ysaias propheta puro agitatus lumine mittitur
 rex medium actu digressus qui sanitatem et regimē et pacē
 vniq; regi ipsi et ciuitati fore denunciat et .xv. annos vite
 sue ab ipsa dei dispositione addi confirmat sed ysaias duas
 prophetias sibimet inuicem cōtrarias protulisse necesse erat
 vt alterā que facienda esset signi oñsione firmaret. vñ rex
 qđ dicebatur indubitans crederet solis in ortum ab occasu p
 .x. horas cursum de⁹ recidiuo tramite retorqueat quatin⁹ idē
 veluti mane itez festiare icipet qui diei toti⁹ exceptis duab⁹

Secundus

horis spatium consumasset per quas duas horas ut multi
 estimant celi cursu de occasu in ortum reuertitur ut dies inte
 gra sine interueniente nocte in ortu innouaretur ut .i. dies
 duos in hac vice in luce concluderet quomodo et sub ihesu
 filio num in illo predicto bello per moram fecisset dubitater
 in hac vice reuerti minime dubitatur quatinus ne quit q̄
 ut prediximus ut eidorum cursibus conturbaretur propter
 quod et maris ipsa viciscitudo impedita fuisse non denegat
 ut de cetero conuenienter qualiter cotidie fieri solet cum lune
 cursib⁹ comitaret natura vnde i hac reuersione conuenit sole
 no mutasse sed sui conditoris i oibus naturaliter obedire sicut
 enim lucere et calere nature sue insint sol possidet. Ita quit
 quit p̄cipe dñice iussioni seu currere seu stare seu recurrere
 naturaliter habet conuenienter aut tale signū regi in mortis
 exspectatione posito aptissimum euenit q̄ dominus per solē
 fieri taliter congrua dispensatione disposuit quoniam sicut
 sol in p̄cinctu occasus sui positus in diei iniciū reducit
 sic rex in mortis exspectatione constitutus quasi ad incipiētis
 vite gaudia reuocatur. **T**antum q̄ tempore .i. xv. annos ei⁹
 vite se dominus dixit addere quo nasciturus tunc filius illo
 tempore regnum defuncti patris valeret gubernare. **C**eterū
 illam quam non exiguam questionem de isto vtrum sue vite
 finem hunc si non fleret fieri deus disposuit multi auctores
 habuere quando de lazaro illo quatruiduario mortuo aliud
 dicemus si dominus permiserit ex ipsa euangelij auctoritate
 cupimus intimare. **E**adem quippe de isto ex mortis ianua re
 uocatus sententia que de resuscitatis ex morte ipsius sompno
 iterum quandoq̄ abeuntibus est proferenda.

De captiuitate iudeorum. Capit. xxviii.

Hoc quoque defuncto cum reges iuda et reliquus populus multiplicarēt scelera et per prophetas traditurum se caldeis regibus cum iherusalem et populis ad destituendam dominus prediceret quod postea ipsius eventus dum dicta prophetarum tota pariter plebs contempserat comprobabat nam quod pharao rex egypti contra arrios et caldeos pugnaturus venerat iosias rex iherusalem iustus campo macedo illi cum exercitu obuiabat in quo conflictu dum iosias victus et vulneratus occiditur ioatha filius eius a populo terre iuda pro ipso ordinatur nechao vero assiriorum ne caldeorum devicto exercitum velut ad tuendum regnum quod ceperat constitutus in cartaneis opido ducibus cum exercitu copioso post tres menses ex quo iosias occisus est iherusalem reuertitur. unde in consulto ordinatus rex ioacha osye filius inuentus ioachi fratre suo in loco eius constituto cathenis vincitur in egyptum secum tradebatur sed mortuo nechao et ducibus qui in carthanis relictis fuerant bello victus tercio anno ioachim regis iuda qui illud usque nechao adhaeserat nabugodonosor rex babilonis per exercitum iherusalem velut egypti coloniā obsidebat cui senacheri sponte tradens datis obsidibus danielle videlicet anania azaria misaele et pteasor templi domini adhuc regno suo reliquit donec gravissime servitutis boiem depressus ad egyptiorum regem iteque divertens missis rursus exercitu comprehensus et tractus priusquam ad urbem in campo babilonis. xi. anno regni sui interficitur et iterum dum haec aguntur in eius locum ioachi qui dicitur et ieconias filius eius pro patre suo a populo in iherusalem iterum rex constituit. Cuius regni tercio mense caldeorum reuerso exercitu et civitatem iherusalem obsidente monente ieremia propheta ne urbs combureretur rex ioachim cum vesamine eius et cunctis populi tribubus militibus et fabris et inclusoribus

43

Secūdus

caldeorum se populo tradidit. qui cū terra significatione sua in terram caldeorum in babilonem deduxit postq̄ a caldeis sedechias paternus suus filius ysoie regis iuda regnum iherusalem obtinuit. Qui et ipse nono regni sui anno deficiens a caldeis ad egypti regis nabugodonosor occisionē dedit ut ipso sedente ī reblata ī terra maach que nunc est anthiochia p̄ exercitū suū obsideret et expugnaret. Et cum ipsum regē .xi. anno regni sui cepisset incenso templo et tota vrbe plurimis occisis et reliquis captiuis. Eodē p̄iret filijs occisis et oculis orbatis secum in babilone perduceret.

De danielle clarente in babilone. Ca. xxix.

Quo tempore daniel quem in primordio captiuitatis unum de obsidis numero posuimus in babilone ex iudeorum stirpe illustri fama clarebat. Quoniam cum spiritu dei esset plen⁹ et prophetis numero cōdonatus que hōinib⁹ fiebant incognita ipsi deus monstrabat. vnde accidit ut nabugodonosor sompniū videret euigilanti etiam ex parte aliqua sompniū memoria in illa remaneret deus danieli non solum sompniū ipsum. s. etiam sompniū ipsam occisionem que esset anteq̄ rex dormiret indicauerat. hic vero factum est ut regi daniel summi creatoris noticiam insinuaret et plebs in seruitute et captiuitate posita aliquid q̄uis paruum auxiliū et solatiū haberet.

De tribus pueris qui ignis tormentum sine lesura euaserunt. Capit. xxx.

Sed rex ille ita in dei obliuione animo effectus incidit ut statuam auream altitudinis nimie in campo diram

Liber

provinciae babilonis erigens proprio nomine consecrari diuino cultu preceperit in cuius statue dedicationum omnes nudi preceperit que provinciarum populorumque conuocat conuiuium decreto ipsamque ymaginem uellent nolent coacti sunt adorare proposita recusantibus presente pena. quibus in parua fornacis flamma uendum quisque agere nollens semetipsum prescire unde accidit ut prepositi babilone regionis tres numero sidrach misach abdenago ex iudeorum stirpe pro gente de quibus inicio captiuitatis pariter ad danielle babilonem deductis diximus a chaldeis accusati sunt coram rege quod nec deos patronos ipsius regis nec illam tunc consecratam nuper uoluissent ymaginem adorare quos nec accusatio alicuius odij causa et non iusta querela posset prouenire ipse rex ad se uocari iussit et utrum in aliorum feminibus aure tetrox erat incerta re habentur interrogauit. **M**ugens quia interrogata sufficiat inquit de preterita narratum nunc in mei presentia iussa complete et auream quam erexi statuam adorate. **S**i uero quod iubetur exequi non multis opere necessaria camini ignis ardozis expediendos debetis subire sed illi unanimes respondentes inia deos quoscumque tuos non tamen non colimus. uerum etiam astantem presentialiter statuam impeditam inquit nequaquam adoramus solum uniuersitatis adozem celestem tantummodo libenti uoluntate et communi priuatoque studio ueneramur cuius potentia cuiusque sibi pura nullo prauo opere lesam conseruam fidem a qualicumque angustia protegit. ideoque o rex ut presenti camini flamas per timescimus nec in ullo aliquo potestatis minans et supplicia formidamus quando potentissimus rerum conditor et gubernator ut seruos suos et de ignis ardoze et qualicumque quam manus tua inutiliter plaga per omnia potest liberare unde

Secūdus

incredibiliter ira succensus et ad fornacem plus solito succē
 di preceperat et hic per fortissimos de suo agmine viros cū
 vestimentis et ornamentis in ignem proici feroci sententia
 iubebat. sed ipsi in fornacem iecti cum in flammaram medio
 ceciderant nullo modo ignis ardozem sibi ī aliquo aduersan
 tem sentiebant. **N**amq; dei angelus cum in fornacem missus
 eadem hora pariter in ignem condescendit qui foras ignis
 ardozes de fornace exussit et intus manentes velut placido
 roze superfusos sine vlla molestia icolimis conseruauit atq;
 in circuitu fornacis inimicos quosq; caldeos predictionis et
 interfectionis eorum reos reperit ignis ille consumpsit vnde
 rex nabugodonosor caminum interspiciens. **E**cce iquit ego
 quatuor video viros expeditos in medio flamine sed quar
 tus ceteris excellit eminentis forme illosq; tres quos in ignē
 miserat de fornace statim per propria nomina vocat. quibus
 nil aduersim de fornacis consortio accidisse cuncti videntes
 populi considerabant ita vt non solum corpora ardozis vul
 nera sed et pena vlla vestigia non protulerāt. sed et sanaves
 tis aut capillus vllum adustionis aut ignis ardoze saltim
 habebat. **I**n hoc mirabili facto nature tutor qualiter ignis
 nature leuiter fornace incluso fouit inquitur tamen nitiri
 in eodem igne circumstantes eiusdem substantie eadem hora
 comburuntur. vnde ergo leuitatem hanc nimia sui parte non
 ignis habuit cum altera inimicos regnozū dei ferox illius
 ardoz interfecit. Ignis igitur substantia vel natura in nulla
 nisi aque vel alicuius liquozis materia potest viuere cū ipe
 in corpore intelligitur esse nature. **E**x quo accidit vt de in
 linguis ardens totumq; in eis ad humozem pertinet consu
 mit mari decurrere qui cursum terre fuerat reddit? liquozis
 penuria ignē extinguit eandem q; liquozis naturā voracitas

consumendo non totum deuorat sed totum in superiora ubi illius nature est copia pergere nititur. **R**ursum in aera eleuat unde familiaris vapor ille cum ad aeris excelsa sustollit nebulosa facie concretus terris iterum vnum ierat per pluuias ministratur q̄ sepe vastatarum adustionibus prouinci arum comprobatur et incensozum montiu crebro vaporib⁹ toxians copias reducētibus declaratur. **Q**uā diu igit̄ ignis ī quacumq; terrena materia perseuerat quoadusq; liquozem omnem qui in eo est vel ipse cōsumat vel quod ex suo pactu super est cursum in aerem mittat. **S**i vero exiguus ignis satis humidā naturam inuenit ipse velut infirrior validioze vidus humoris habundantiam cedit p̄terea quoq; cū limphaticat supra dixi substantia pascitur ipsius nequaquam in aliquo vita nisi per aerem conseruatur et enim ī oleo vel in quocumq; fomento incedatur si circumfusus per totum aerem non contigerit iam iamq; extinguitur. **Q**uam diu ergo in aliqua terrēa materia arserit ip̄m vita in aere et humoze cōsistit. unde potens gubernator ignis naturā inter inimicos et seruos diuidere voluit ardozem iimicis flabilem et humidam aeris et aque substantiam famulis suis conuertit vt et illi comburentem naturam accensi ardentem et h̄i inflabili et limphatico vapore n̄! aduersitatis perpeti sentirent. **Q**uapropter ita scriptura dicit āgelus domini descendit cum azaria et socijs in caminum excussit flammam ignis de camino et fecit medium fornacis quasi rētum rozis flantem ex aere enim spiritum et ex aqua in ipso igne inuenit rozem sicut et cetera mirabilia per angelum effecit qui pariter cum seruis dei vt supra dixi in ignem descendit.

De danielle quiescente ī lacu leonum Capit. xxxi.

45

Daniel quoque dei cultor de quo in captiuitatis principio diximus cum de tribus principibus regni persarum et medorum vnus fuisset constitutus regi dario astiagis filio domino prestante pre omnibus factus fuerat carus. sed quoniam de dilectione honor sequitur et honor maximus inuidiam suscitavit ipsi ceteri medorum et persarum principes grauer inuidebat et ideo non valentes nisi in lege dei cui occasio nem illi aliquam vnde eum morte traderent inuenire legem ex regis edicto talem fallaciam nescientis persarum et medorum auctoritate formatam statuere quibus nequaquam petitionem quantumque a quo quam deo vel homine per .xxx. dies postulasset nisi a rege cui decreto si quis iam inueniretur esse contrarius illum absque vlla misericordia aut clementia deuorandum leonum reciperat latus. Quo consumato edicto dum diligentissima cura non desisterent obseruare danielem in domo sua regia in omni die more consueto vero deo sua comprehendebant genua flectere. vnde grauer ab his accusatum de manibus eorum eruere voluit rex. sed hic .lxx. constituta medorum atque persarum non permisit. Qua propter mesto animo dolente rege deuorandus daniel in lacum leonibus deseritur. sed a dei angelo ne insons periret orale omnium clauduntur vnde rex transacta in sompni nocte mane lacrimabilis ad lacum venit vt incolumen cubantem in leones secunda mente danielem reperit. imperante ergo rege iam iamque daniel de lacu leonum abstrahitur quo proditores illius protinus deuorandi pro eo mittuntur et quos media daniel esurientes fecerat reorum sanguinis illius criminosa corda leones recipiebantur. In hic etiam tam insigni facto non natura in leonibus mittatur. sed iusta a conditionis inicio siue a parte per angelum a deo gubernatur blandiciam enim et leuitatem quas

catulis suis leones ostendunt in daniem exercabant. et seui-
ciam et ferocitatem qua vt predam faciunt in deuoratis pec-
catoribus reddebant vnde certum est qd non cōtra nature sue
terminos illam creaturam dominus aliquid facere sed natura-
rum partes qualiter cum necesse habetur aut in defensione
in solatium eorum quos protegit aut ī detrimentum eorum
quos premit gubernare disponit de lacu vero itez et abacuc
translato in belis et dictionibus fabula idcirco in hec ordine
non ponit qd ī auctoritate diuine scripture non habetur.

De esdra restituyente legem. Ca. xxxij.

Retra captiuitatis tempore completa p prophetas dñs
implere dum esse pdixerat reuersionem populi sui et cap-
tiuitatis salomoni per tyri regis clemētiam properabat quo
tempore hesdras dei sacerdos cōbustam a caldeis marthiuis
tēpli restituit legem nempe qui eodem spiritu quo ante scripta
fuerat plenus fuerit.

De bellis precipuis domini auxilio peractis. Ca xxxiij.

Sande scripture veteris testamenti legis. s. et prophe-
tax mirabilium ordinem in duobus hīs libellis hysto-
riata expositione summātī posui quib⁹ si quid alicuius forte
in aeris horis ingenij sagax inuestigatio additum adhuc me
non recuso depulsi fieri precipua vero bella tantum auxilio
domini peracta sunt in hīs idcirco omisimus quoniam et si
propter de celo auxilium aliud admiratione digna sunt et
figurali ratione continerant multa misteria tamen in rerum
gestarum intellectibus nil relinquunt incerti. scimus qd ame-
lech orante moyse ihesus filius num superabat et seon regē

46

Secūdus

amozreozum et og regem basan protere altitudines viros
populos israhel interficiebat balach filium sephoz regem ma
dian cum balaam illo precipuo astrologo phinees filius ele
azar cum exercitu occidit. **E**t ihesus bennium vnu .et. xxx.
cananitidos multis conflictibus prostraret. **G**edeon filius
ioas incrementis viris nimiam madianitarum milia per tur
bas et lucernas occidit. **S**epte galaatides populum gentium
potestate belli vires liberauit sampson ille fortissimus hebze
ozum leonem sibi occurrentem nil habenti in manibus con
fregit decimus postmodum ore et capite fauum mellis acci
piens comedit trescentasq; vulpes capiens igne in cesas in
philistinozum segetes diuisit de quibus ille mille viros ipeti
vno asini mandibula solus mortificauit. vndiq; sedentibus
circa ciuitatem in qua dormitauerat philisteis ambas porte
fores cum hostijs et superluminaribus et ferteis et vedibus
comprehendens in vertice montis qui respicit barlabes de
reliquit. **T**ribum q; beniamin propter commissum piaculum
totam exceptis sexcentis viris omnis filiozum israhel popul⁹
post tria bella deleuit. **D**avid fili⁹ yesse adhuc puer et pastor
ouium vrsi et leonis interfecti predam de ore eripuit. **G**oliā
philisteū defundabili prostrauit ionatha filius saul armiger
suus stationem philistinozum parcus sit qui postea paciam
virtute saul bis deprehensio inimico suo pepercit et rex post
modum factus tribus grauissimis preljs prostrata philistio
rum agmina tributaria fecit. **D**avid solus contingentes iter
fecit impetu vno ab isay filius saruie leuauit hastam contra
trecentos et interfecit eos. **T**res robustissimi repunt agmina
philistinozum vt potum darent regi david de cisterna beth
leem que in medium hostium erat banamas filius ioiada in
terfecit duos leones in moab et leonem in cisterna in dieb⁹

vnus ipse quoque virgam tenens manu egyptium spectaculo
dignum hastam occidit bellum quoque robustorum in gabaon
exercitui dauid cessit in prosperum post hoc maxima regis
dauid aduersus in circuitu regiones bella per se domini auxi-
lio fauente seu per semetipsum seu per exercitum sepe pacta
sunt. bellum vero civile in saltu effraim in ipso israhel in testi-
monium dauid restituit in regnum samarie regnum circa sy-
rios et reges damasci nunc huc nunc illuc altero pro merito
vergentia certamina multa fuerunt hec omnia propter de celo
auxilia mirabiliter gesta sunt. prouenerunt sed nulli operi
nostro conueniens additamentum conferre non possunt quo-
niam nil in cotidianam rerum administrationem inusitatum
ostendunt dum per hominum et ipsorum etiam angelorum
dispensationes et fortitudines effecta sunt in machabeorum
libris et si aliquid mirabilium numero inferendum conueniens
fuisse huic ordini inueniatur. de hoc in illa cura fatigabimur
quia tamen agere proposuimus ut diuini canonis mirabili-
bus exigua quamuis ingenio nostro modillum excedentem
historiatam expositionem ex parte aliqua tangeremus ideo
et prius libellulus in hoc loco finem suum contingat ut tercius
de nouo ab euangelij videlicet et domino primordium sumat.

Incipit liber tercius beati augustini de visione zacharie
et natiuitate iohannis baptiste. Capitulum. i.

Octauiani augustini cesaris. xl. primo anno
zacharias sacerdos de vice abia cum in ordine
suo holocaustum offerebat angelus gabriel vnus
de eorum qui astant in conspectu domini celi nuncio
responso deferrebat quibus subuectens vxor

Tertius

47
inquit tua hucusque sterilis elizabeth gradena satis concipiet
filium iohannem nomine altissimi prophetam et precursorem
tibi pariet. sed incredula mente sacerdos parum hinc dictis
fidem animo accommodans quomodo respondit hic fieri po-
tuerit. **C**um ego sum satis senex. et uxor mea ista officio in iu-
uentute priuata in diebus suis prouenta etate processit at-
amen angelus in ista nequaquam depulsus causa per fidei illatum
minus retraxit. **S**ed quo a domino quod dicebatur implere-
tur conuenientioris sue vindicte subiectum mutum sacerdotem
dereliquit donec nascente postmodum puero ligate lingue vi-
culum solutum est. **U**nde filij scribere temptans iohannes dixit
nomen eius. **C**onueniente autem dispensatione factum est ut
iohannes qui postea hominibus victu et vestitu et loco extra
penitentiae preberet et penitentiam predicans et contempti-
onis ipse pater penitentiae modum sibi ab angelo impositio-
num donec ille nasceretur sustineret. aliter quoque congruens
hoc signum euenerat ubi dum qui regum celorum nasciturus
conciperetur antique legis prophetarum predicator sacerdos
scilicet dampnaretur quoniam lex et propheta usque iohan-
nem fuerit ex eo autem regnum dei euangelizatur. **Q**ui con-
ceptus ad hoc in matris utero manens priusquam nasceretur cum
marie matris domini introitum in domo ubi fuerat sensit spi-
rituali flamine per os matris de nascituro ex ea christo domino
prophetauit. dum enim moysi spiritus in septuaginta duos
consiliarios distribuitur quid mirum. si pueri ad hoc in utero
manentis spiritus per matrem loqueretur.

**De incarnatione domini nostri ihesu christi et
natiuitate ex maria uirgine.**

Capit. ij.

In te nuncius ad sponsam ioseph mariam virginem de
 stirpe dauid talia dicta detulit cum sine viri cognitiōe
 perturire filium spiritus sancti munere predixit. **H**ic inquit
 ens natus quem omnium spondent oracula prophetarū mag
 nus in conspectu domini et ī eternum filius credentium vo
 cabitur altissimi huic enim pzecepto munere patris suis da
 uid sedem dictavit et regem domus iacob absq; si non īperiū
 sine succedente inde in sempiternum tenebit quibus verbis
 ouans virgo accōmodata fide sine vilo incredulitatis autē
 obedientie obiecti consensit. sed mentem ioseph coniugis tu
 mentem iterum videntis quam ipse cognouerat ista res solli
 citam reddidit. **Q**uem tamen ne hac cognitione cogitatione
 fatigaretur idem augustinus de concepto puero et nascituro
 accipienda virgine commonuit q; ergo postmodum instāte
 tempore filium quem sine viri semine et carnalis oblectamē
 to voluntatis cōcepit dum dampno sue virginitatis reperit
In qua re quāuis contra cunctozum hominum conceptionis
 consuetudinem absq; viri semine factū opus oñdiē nō tameu
 extra naturā muliebri vtero sumpta carnis substantia nasce
 bat ex natura naturaliter naturā suscepit qui cooperāte spū
 ex materia q̄uis sola carne. **V**erā carnis substantiā humane
 exceptis vicioz passionib; ītegrā cōtulit q̄ rē ne sine exēplo
 nature alicui; velut nouā ī dei creaturis dimittamus multa
 aiantia absq; pntū coitu pgni cōprobam; qualiter apes sine
 p̄ribus fetu m̄ni corpis tm̄mō crescūt et oīa illiusmōi vola
 tilia fet; suos taliter cōcipiūt. **S**ed et multe aues absq; mari
 b; oua gignere pōnt et tale cōceptū ī multis pisciū generib;
 oua gignere pōnt. et prophete aiūt in sola q; carne sine p̄e
 vermis nascit; cui se dñs hac causa filēm dī ne p; prophetā nō
 dedignatur. **Q**ui ergo in multis cōsuetō more dñs operatur

quid nature ecclesie dauid est si quando ipse voluit et i virginali vtero spiritus sanctus dispensatione filius sine viri coitu nascitur.

De pastoribus quibus angeli natum infantem denunciauerunt. Capit. iij.

Quod nascente in bethleem in ciuitate dauid pastores custodie gregum destinati ab angelis iuuantur qd rex celi in terra cum hominibus ex homine carnem nascendi legem assumere tunc dedignaretur. Et deinde cum hoc inicio conueniens audientibus pastores carmen concinunt ad celum rursus contendentes angeli redeunt. Et in hoc conueniens ab angelis peractus ordo conspicitur. natus agnus et gregibus pastor nunciaret i hijs duobus pueris ihesu et iohane precursoze et domino non sine hystoriata ratione natiuitatis ordo intendere qd de antiqua vnus alter de virgine puella generatur cristi enim domini precursoz per omnia. iohannes idcirco de vetula matre nasci debuit. cristus vero de puella virgine corpus consumpsit ipse enim est noui testamenti principium filiozum que qui ex noua lege nasceretur exordium existit igitur quadagesimo secundo anno octauiani augusti cesaris temporibus herodis regis iudeozum ablata ex iudeis omni dominandi potestate in opido iudeo bethleem de dauid stirpe ex virgine maria ihesus cristus dominus nascitur qd competenter euenerat vt cum regum et pontificum ex iacob stirpe descendium succentio consumpta fuerat qui in eternum rex est et pontifex tunc nasceretur.

De magis ab oriente et stella duce. Capit. iij.

Nascente ergo illo puero quem israhelitarum et gētiū
 prophete vtriusq; populi saluatorem fore predixerūt
 magi de terra eiulath ducti stella ad eum cum muneribus lō
 go ad modū itinere venerant qui oblatiis muneribus et ado
 rato pro tempore puro reuerſi sunt non eadem tamen via ve
 niunt sed per aliam a patre loco remeare moniti diuino fa
 mine curabant. De hac autem stella q̄s iherusalē pergētib;
 magis vsq; ad bethleem lux itineris fuit euangelij dicta ex
 ponunt. Ceterum vero qui de terra sua vsq; iherusalē hanc
 ducem sui itineris habuisse magos existimant ex euangelica
 auctoritate firmare non possunt. quoniam magi in terra sua
 cum essent excellentem sp̄deribus stellam videntes dei esse et
 regis qui iuxta prophetias tā ipsozum quam ecclesiasticas
 israhel nasceretur seu ex propria eorum scientia seu angeli
 ad monitione intelligētes a terra sua israhel venerint et ad
 iherosolimam vbi totius prouintie pzincipatus fuerat veni
 entes de rege nato et pariter deo perquerentes vnde in vete
 ris israhelitarum oraculis natum de eodem nato vbi nascendi
 locum acciperet monente subdolo sermone rege alacres per
 gunt. egressiq; urbem mox ducem itineris ad cristum stellā
 sequentes deueniunt de ita natura stella verum stella simpli
 citer ā āgelus an sp̄ritus sanctus accipiatur. Et si catholico
 sensui nil repugnat cum de singulis disputant fuerit arbitris
 maioribus eligenda liberam voluntatem ingenioli nostri mē
 sura cōcedet. si enim simpliciter stellam accipiēdam esse quis
 maluerit a ceteris stellis in hoc ducatu quomodo deuiauerit
Quarum natura ab initio condita in firmamento celi consti
 tuta fuisse dinoscit sicut liber geneſeos auctoritate maifestat
 si ergo in firmamento celi maneret inter bethleē et iherusalē
 dux fieri ambulantibus qualiter posset et per aera sagitte

more quāuis paulo lentioze cursu propter sequentes peruo-
laret assuetū in firmamento locum et cursum interim deserēt
q̄ nec maioribus concessisse scripture describunt cū in signis
aut steterunt aut reuersi sunt nisi forte aerius ille ignis qui
tale misterium accepit propter similitudinem. sicut in multis
diximus stella vocabulū accepit. aut si angelus habitu stelle
hic ministerium fecit q̄b̄ repugnat de se. angeli quando se ho-
minibus offendunt in multos transformant habitus quomo-
do et moysi ī chozeb de rubo angelus ignita facie loquebat̄
et velut miles armatus iosue filio nian extra castra in gal-
galis ostenditur ī currum et equos igneos assensione helye
angeli funguntur et quando helyseus pueri sui oculos apuit
in eosdem habitudinibus angeli manifestantur in forma hos-
pitem abrahe et loth conspectibus se prebuerunt et manue
vroz eius prophetali habitu loquentem ad eos angelum vi-
derunt. **N**i mirum et ista vice angelus dux magozum efficiē
qui astrologis in stelle similitudinem et clarissimi fulgozem
transformatur licet enim ymaginem rerum que iohannem ī
apocalipsi sua per visionem dicuntur huic tamen intellectui
non contrafacit stelle ecclesiarum. vii. angeli vnde quāuis in
spiritu dum tñ stelle angeli dicuntur quid repugnat si etiam
in hoc loco stella angelus dictus esse sentiatur vel certe si ne-
q̄ angelus neq̄ stella firmamenti neq̄ alius quitquā ignis
hic stella fuisse. spiritus ergo sanctus hic stella fieri cōcedat̄
Qui sicut postmodum corporali specie columba super ihesum
dominum in iordane sic gentes adoratrices dum stelle spēs
duxit ad eunabula domini nascentis in carne de quo spiritu
per balan. astrologus loquebatur ozietur stella ex iacob in-
telligitur si lumen specialis gratie qua nox infidelitatis gen-
tium illuminatur sicut igitur in igne super apostolos post in

cenaculo syon descendit ita in specie stella magos ad dominum spiritus sanctus deduxit.

De baptismo domini et spiritu sancto in habitaculum et testimonio patris de filio suo supra mare **Capit. v.**

Hic ergo puer scientia preibat etatem donec. xxx. annu
 agēs ad iordanē veit et ab iohāne de quo supradixi
 zacharie filio qui tunc populum in eum crediturum qui ve
 turus erat baptizabat et ipse baptismum ab agnoscante sus
 cepit et consistendum vnda iordanis vnda lauabat in specie
 columbe spiritus sanctus super eum descendit et patrem de
 celis loquentem de se audiuit hic est filius meus dilectus in
 quo sibi anima mea bene complacuit cum hīs signis celum
 apertum vidit et ita baptizatus de flumine lauachro ascen
 dit ad baptismum ascendit dominus ihesus nō q̄ baptizati
 sacramēto et lauachro egeret. qui proprij aut oziginalis pec
 cati nullam culpam haberet. sed vt aquas quas q̄uis in de
 licto ad deus non maledixerat terre qua continebantur male
 dictio infectas purgaret. **E**t quisquam baptismi. sacramētum
 negligeret dum qui sine peccato fuerat baptismi aquas iuit
 et ne quisq̄ ab inferiori baptizati paruipenderet dum deus
 dominus a seruo suo mergi vndis baptismi appeteret et qua
 tin⁹ ad hec a dyabolo se donec temptatio perficeretur occul
 taret qui eum velut lauachro indigentes interpollutos pec
 caminibus abluī aquis conspiceret spiritum verum sanctum
 super se in baptismo descendentem vidit et vocem patris de
 confitentem filium esse suum audiuit et celum coram se aptū
 conspexit non q̄ ante baptismum suum hec omnia dei filius
 non haberet sed vt baptismi sacramentum quod valeat ostē
 deret. **N**on enim tunc spm̄ ille cepit accipere quemadmodū

cum spū sancto sbām habere creditur. **N**ec tunc illum pater
filium professus est esse cui dixit. **E**xvtero ante luciferum ge
nui te ante videlicet omnem āgelicam creaturam. qui lucifer
apollonem per scripturas sepe tenet neq; tunc illi aperiri ce
perat thalamus celozum qui ait. **C**elum michi sedes terra au
tem scabellum pedum meozū. sed idcirco hic sancta trinitas
in baptismo domini conghessit vt sciret vauisq; quid mu
neris in sacri baptismatis misterio suscepit. **T**unc enim spm
quisq; peccator sordibus ablutus accipit et a deo patre pro
fiteri filius adoptionis gratia icipit et tunc sibi regni celoz
ianuam aperiri et ciuem celestis patrie angelozum consoz
intelligitur. **Q**uāuis vero corporali specie spiritus sanctus su
per dominum descendere dicitur non tamen de auibus sump
sisse columbam. sed ex aere misericordie dubitatur nequaq;
enim ex auibus spiritum necesse fuit corpus assumere dum
aves sibi connexere tutam in nullo trāsgresse sunt legem na
ture. sed si in aliquo transgredere in hoc tanti meriti trans
gredere non haberēt vtpote nec eterna nec rationabilis cre
atura vt a spiritu assumptione carnis a delicti solueretur. sed
q; filij persona corpore carnis humane induebatur. conueni
ens erat vt spiritus sancti persona per corporalem speciem
super eum descenderet et patris vox corporalis de nube per
aerem corporis auribus audiretur pzeterea quoq; idcirco ī
nube et columbe ymaginem pater et spiritus sanctus ad bap
tismum veniunt quoniam aquatice nature res ille aliquid
habuerunt. **D**um enim in terra filius ad baptismi baptis
misteriū aque creaturā elegisset necesse fuit vt et p̄ p̄ aq̄
quā nubē itonaret et spiritus sanctus illud corpus q; de aqua
in principio factum est ex illa nube acceptū simularet vt sic
tota trinitas eandem voluntatem sicut haberet oñderet.

De temptatione in heremo et .xl. dierū ieiunio. Ca. vi.

Quoniam ergo de aqua dominus ihesus baptizatus cōfestim ascendit ut diabolo daret occasionē temptandi antra deserti petiuit ut et .xl. dies totidem noctes nullo humani passus suffragio fultus terminauit ibiq; p̄ tria. i. tēptatus in quibus p̄rimus homo. seductus est temptantē sathanam tribus responsionibus vicit. In diaboli tribus propositionibus tota iniquitas. In xp̄i vero tribus responsionibus quibus diabolus repugnatur tota iusticia sua cum inimicus dampnatur et vincitur et humano generi libertas et redemptio preparat̄. In hoc nāq; cōspectu sathanas dum supra auctore se eleuare noluit qui sub eo vsq; .i. homo per dñi victoris auxiliū vltra ipsum excreuit. et dū illum qui ab omni impedimento satis fuerat alligare temptabat interim vincit ille quē ipse tenebat in carcere in quibus tenebantur vincula deponit. et dum contra se fortioze repugnare nititur iniciū qui ipse erat infirmior aduersus roboratur et eum qui huc vsq; de celo tantum in terra eiectus fuerat. errore etiam de terra ad inferna eū migrare dominus iubebat quadraginta dierum mediam domini incarnatio sustinere sine vite periculo poterat quoniam sermo dominicus qui moysen p̄ aera per .xl. dies bis renouerat hic xp̄isti arthus et numeros intus irrigabat. Quare igitur consummatis .xl. diebus et .xl. noctibus dñs ihesus esurire describitur cū moyses et helyas tanto tempore per ieiuniū nō famem et laborem redemptoz noster consummato tanto dierum numero. quibus et temptatori occasionem temptandi inferret. Unde extra humanū opus et in hoc ieiunio aliquid egit noui tale temporis q̄ prius homines ieiunauerunt spacium non excessit.

DE victo ergo aduersario et .xl. dierū perfecto ieiunio per iudeam et galileam israheliticum populum ad viā salutis vocabat et primarios .xij. sibimet mitis ex omnibus spūali electionis munere segregabat. quibus de inuite eterne substantie aīaz videlicet sanitate faceret fida omnium corda etiam in serui potestate visibiliter nulla resistentem languoris curata reddebat corpora vnde cum predicans euangelium regnum dei galileam circumiret et promiscuum se vulgus varia pressum cerneret quosdam quorum presentis defecto lucis leticia priuabat alios perfusa per totum corporis superficie lepra fidauerat non nullos pedū frustra habita forma.

De virtutibus euangelij vsque ad ambulationem supra mare. Capitulum. vij.

DE paralitico autem a quatuor viris portato quatuor diuina opera cernuntur dum dimittuntur ei peccata et presentis egritudinis plagis verbo tunc soluitur in cogitationibus in ore dei omnia scrutantis respondet et in hoc viro ostenditur quosdam propter anime maculas doloze grassari inuitus loqui non poterat verbum vt dei prophetis responsa ab illo postulare qui more asine facundiam repecit quomodo humani linguā quamuis muta ad verba non solidaret et cū iusticie lux que in mundum venit apparet qualiter cecus non videtur et qua potestate dyabolus in homine permaneret ad quem eiciendum quomodo illum peccantem de celo expulerat cristus veniret. i. v. panibus et duobus piscibus. v. milia saturantibus continenter miratione digna. tria scilicet materie paucitas et populi saturati multitudo israhel et fragmentorum copia.

De ambulante petro supra undas. Capitulum. viij.

DE ambulante domino super undas dominus de terra discipulos necesse habuit undis ambulare causa huius petrus fuit idest cristus solus veritate carnis dubiam relinqueret dum autem petrus filius viri et mulieris hic faceret imperantis crissi auxilium nullam de carne virginis filij dubitationem admittit vtrum domini in petri corporum leuigata est natura vbi illa aqua sustineret an aque substantia solidata est vt corpora humana fulcire posset quamuis ergo vtrum hic faceret non contra naturam domino precipiente esset si autem aquam solidaret aut humanam domini iussio carnem leuigare vbi militantes institorum voris vt antiqui ferunt et super equorum auribus proludant natandi arte quoq; imbuti menso medio in profunda vix subeunt hominibus ergo mundum valentibus. Quid mirum si domino imperante caro leuigaretur presertim cum resurrectionis corpora in tanto leuigabuntur vt non crassa aqua sed etiam nubibus et aere sustententur. Apostolus ait rapiemur ad occurrendum cristo in aera aliter qz si aque naturam solidatam esse quisquam elegerit quantum aqua terrenam habet crassitudinem vt cum gelu perstrinxerit in duriozem quam terre illius soliditatem riget vt multitudinem sustinere valet et post calida aura resoluat vel certe si liquidis undas non perstrinxerit natura que aquis inserta est si qua quamuis grandia et humana et ceterorum corpora et naues luburnicas superstantes sustinere consuevit illa soliditas domino imperante facta nec mirum si etiam petrum dissidentem non sustinet cu infideles domino volente et terra non sustentabat vt datan et abiron.

Tertius

De ceteris virtutibus domini nostri ihesu cristi. Ca. ix.

In naturali rerum administratio bine rationes deprehenduntur. Deinde inferior ratio cotidiana rerum ministratio intelligitur ut de aqua in animalibus sanguis sit et vnda salsa per nubes autem terre infusionem indulcescit et ratio superiorum insitata gubernatio sit miraculis rerum dinoscitur ut in sanguinem aqua in egyptum in momento et intincto ligno in dulcedinem deus commutavit.

De panibus et piscibus saturantibus milia populorum. Capitulum. x.

Quia propter de paruo semine iuxta inferiozem rationem in magna segentem per longi temporis administratio numerabilium hominum pastum procreat quem secundum superiozem rationem de materia modica in momento per benedictionem multiplicat sic et pisces per primam benedictionem multiplicat quando dictum est. Crescite et multiplicamini et replete aquas maris. Quorum nunc carnes per superioris rationis causam ad turbatum saturitatem presenti benedictione multiplicantur.

De visione in monte cum moyse et helya colloquentibus. Capitulum. xi.

De visione domini in monte cum moyse et helya colloquentibus licet in hac ostensione domini facies solaris splendoze fulserit non ipsa caro splenduit sed diuinitas latens in corpore in luminis sui per tuniculam foris. videntibus quantum poterant concessit. vnde ergo vestimenta candorem niuis habuerunt. dum neque de carne neque de diuinitate

erant nisi forte vt per carnem diuinitatis foris illuxit sic et caro illuminata de diuinitate per vestimenta radiavit moyses et helyas specialiter ad talem responsionem ostensionem velut legis et prophetie principes ad finem conducuntur vel ideo sed moysi cornuta facies inquam non poterant filij israhel intendere et helyas curru igneo raptus cum peracto cristo obscuraretur. Et tamen et isti .xl. dies ieiunasse scripture vocibus memorantur.

De ceteris virtutibus euangelij. Capit. xij.

De ihesu tantū domino hīs presentibus patris se illis pronunciantis testimonium. sed diu helyas manens ī corpore vel ad talem conductionem venerat quid de moyse dicendum est vt in corpore iterum ad hanc ostensionem ad erat an ex aere similitum sicut samuel iussus est habitum fūgebatur et si suo corpore venit indutus. si hac vice resurrectionem suam que ceteris non in nouissimo et futura compleuit. De aqua quōe auctore vna eademqz sententia probata non differtur q̄ dum dominus cum tribus discipulis suis helyas non cum ymaginatis sed veris corporibus cōuenisse dubitatur et ipse moysen suo vero corpore de sepulchro resumpto videtur. sed dominus ihesus primogenitus mortuoz recte creditur moysi iterum post hanc visionem corpus sepulture cōmendat vt ipsum in nouissimo die q̄n resurgent mortui assumere speretur.

De lazaro et ceteris mortuis resuscitatis. Ca. xij.

De lazaro et ceteris mortuis īmobili ergo volūate de vniuersoz vitas certo suo et termino p̄ordiavit. q̄ igit vt nō moriāte morte: morte īterfici videt. sed si p̄ hec resuscitat

Tercius

clariores vtpote deo cum hominibus etiam habeantur. vnde de ipso lazaro discipulus a domino dicitur hec infirmitas non est ad mortem sed vt filius hominis clarificetur quarto die resuscitatus quod non spatium vite eius posuit. sed quod sine mutatione dominus disposuit facere sepe retrahere simulat vbi pium vxoribus abraham et ysaac distulit vbi gratius fozet et dominus occasiones prestat vt quod ipse aliter donare cupit indulgere rogetur. si etenim ea que non disposuit alicui sanctorum rogauerit nullomodo fieri permittit vt moyses terram repromissionis ingrederetur et paulus vt ab eo angelus sathane recederet et petentes non impetrauerunt. **De** omnibus ergo generaliter mortuis tale quidem sentitur. quod de prima vice moriuntur vt per illos digni clarificentur in hijs .vii. mortuis quod diuina scriptura veteris et noui testamenti resuscitat commemorat hic considerandum est quod de eorum primo .i. filio vidue quem helyas suscitauerat ita refertur reuertat obsecro anima pueri. **De** nouissimo .i. de enticio in actibus apostolorum et sublatus repertus est mortuus ad quem cum paulus incubuit et descendisset spiritus sanctus in eum et complexus dixit. Nolite turbari anima enim in eo est caute vtrumque intelligendum est quod vidue filius mortuus est atque anima eius reuerti a propheta postulatur alter vero mortuus et in esse eius esse animam paulus dicit in vtroque namque scriptura vera est quod mentiri non potest sed qua ratione recipi potest vbi in membris occultari corporis posset mortui anima nisi forte vera que in corporalis corpori inesse occulte creditur. sed quidem intelligendi laborem vitantes dicunt de enticio quod emittens animam ita mortuus vt postmodum interuallum anima reuertente paulum dixisse putant anima illius in eo est. sed tamen scriptura si egressa est aut reuersa anima. **Ceteri** vero .vi. mortui

quibus nec egressse anime vt reuerse nunciant sine vlla hic ambiguitate prestant quem mortui sunt et diuina operatiōe resuscitati sunt.

De comprehensione dñi per iudam traditorem. ¶ Ca. xiiij.

Solis defecto iuxta crucē non vt solet quando luna attenditur facta erat. sed in plena luna. s. quinta decima die mensis ne casu putaretur fuisse euenerat et tantum lucem solis medie tenebre obscurauerunt vt per tres illas horas de fectionis stelle in celo vise sunt.

De corporibus sanctorum venientibus de monumentis post resurrectionem domini. ¶ Ca. xv.

De corporibus sanctorum venientibus de monumentis suis post resurrectionem domini. sed rursus in monumenta quomodo et de moyse memini retraxerunt vbi vt resurrectionem omnium nouissimam expectauit vbi apostolus ait hii omnes testimonio fidei probati inuenti sunt nisi acceperunt repromissionem a deo pro nobis melius aliud prouident isti et moyses bis resurgere in hac ostensione vtiq; et in nouissimo cunctoꝝ resurrectione credendi sunt. sed hic absit a catholica fide vbi semel morientē bis credat quis resurgere nisi forte bis mori moysen et istos aliquis dicat. sed numq; de hīs scribitur qui sic apparunt resurrexisse sed aut viuere aut aperuisse vel de sepulchris exisse nomen autem resurrectionis in hīs qui mortem in vita hac conuersati sunt aut in cōmuni aut in futuro omnium resurrectione ponitur. Talis autē apertio istoꝝ nec ad vitā humanā nec resurrectionē futurā ptinet. sed ad cōsummationē dominice resurrectionis

Tercius

et ad credulitatem resurrectionum animarum ex inferis talis
apparitio animos mouet si cum in resuscitatis mortuis simili-
tudo tantum non mors continua fieri cernitur ita et in his si-
militudo resurrectionis non ipsa resurrectio ostendebatur de
continua morte vllus ad vitam indecidua nisi dominus vsq[ue]
ad nouissimum diem reuertitur et a vera reuersione v[er]mqua[m]
in morte itez aliquis detrahatur.

De cibo domini post resurrectionem. Capit. xvi.

DE cibo domini post resurrectionem hunc autem carna-
lem cibum qualiter resurrectionis caro susceperit du[m]
resurrectura corpora spiritualia esse cuncti fideles sciunt vbi
dicitur resurget corpus spirituale quapropter resurgent cor-
pora si gustatura sano sancti sensu creditur possibilitate ostendi
cibos si necesse foret habitura hic dei exempla minime dene-
gant vt angeli iuxta ditē mabsze. ed hic non vt nos minatos
cibos stomacho et in testinis conferunt sed statim vt accepta
velut videntur degustent in specialem naturam non ex parte
sed tota transformant.

De ascendente domino post in celum et descendente spiritu sancto super apostolos. Capitulum. xvij.

DE conuenientia de spiritu sancto in coluba super xpm
et in igne super apostolos per scriptura sunt et quando
diximus de diuisione linguarum et de virtutibus apostolorum
post acceptum spiritum in excusatione elemosine et pauper-
tatis professione quare petrus paralitico dixit surge et ambula
magistri preceptum seruans. Nolite habere aurum neq[ue] argē-
tum dum soli deo seruiens de iniquo mammoni expeditus fu-
erat verbo imperij. morbo ligatum cito soluebat.

Liber tertius

De virtutibus petri specialiter. Capitulum. xxiiij.

Ecce quanta est apostolica virtus in xpo sanū ananiā dum petrus arguit per sermonis tantum imperium morte ligauit. et tabitam mortis vincula ligatam. eadem imperij potestate dissoluit ideoq; prius ananias et saphira in conspectu ecclesie cito mortui sunt. vt apostolica auctoritas quanta esset ostenderetur et q̄ magnū peccatum esset quod oblatum iterum ab ecclesia retraberetur mōstraret et ceteri exempli huius castigarentur.

Liber beati augustini aurelij ypponen̄ episcopi. De mirabilibus sacre scripture. explicit feliciter.

20504.

